

Natuur als aanvullende behandeloptie

Naam: Jo-Anne Brouwer (170565) & Ilja Koers (171092)
Opleiding Social Work, Christelijke Hogeschool Ede
Project: Innoveren en ondernemen SW-8-INNOV-17/21
Totaal aantal woorden: 11.042
Afstudeercoach: Marike Noorlander
Datum: 29 mei 2021

"Natuur is niet alleen iets wat buiten jezelf plaatsvindt, maar iets waar je een onderdeel van bent" - onbekend

Voorwoord

Een woord vooraf, want na een intensieve maar bovenal inspirerende periode zijn wij aan het einde van ons afstudeeronderzoek gekomen. Het onderzoek is geschreven in opdracht van de Wetenschapswinkel van de Universiteit in Wageningen (WUR). Toen wij dit onderzoek voorbij zagen komen ging bij ons beiden ons hart sneller kloppen. Dit omdat wij beiden natuurliefhebbers zijn en de kracht van de natuur zien en ervaren in ons eigen leven.

Jo-Anne: 'Ik vond de natuur altijd al mooi en rustgevend, maar was me niet bewust van de vele positieve effecten. Pas toen het coronavirus om de hoek kwam en er veel beperkende maatregelen werden getroffen om dit virus tegen te gaan, begon ik de natuur nodig te krijgen. Door het verplichte thuiszitten was het bos in gaan met de hond een verademing. Dit onderzoek heeft mij doen beseffen hoeveel goede effecten de natuur eigenlijk heeft en hoe belangrijk het is dat iedereen dit hoort'.

Ilja: 'Het zijn in de natuur is bijna mijn tweede natuur, naast dat ik ontzettend kan genieten van de natuur en alles wat die biedt, heb ik zelf ook aan den lijve ondervonden dat het zijn en wandelen in de natuur niet alleen lichamelijk positief bijdragende effecten heeft, maar ook geestelijk. Zo ervaar ik dat ik na een bezoekje aan de natuur, rustiger ben in mijn hoofd, minder stress in mijn lichaam ervaar en gesprekken met cliënten natuurlijker verlopen'.

Hoe meer wij ons tijdens dit afstudeeronderzoek verdiepten in de positieve effecten van de natuur op de psyche, hoe enthousiaster wij werden om bij te dragen aan de bekendheid hiervan. Onze speciale dank gaat uit naar alle mensen die bij hebben gedragen aan dit onderzoek. In het bijzonder onze opdrachtgever Roald Pijpker, die zijn passie en enthousiasme voor dit onderzoek op ons heeft overgebracht en meedacht bij alle ideeën en conceptstukken die wij aandroegen. Zo ook onze afstudeercoach, Marike Noorlander, die ons steeds weer motiveerde en voorzag van opbouwende feedback. Verder willen wij alle respondenten en verdere betrokkenen bedanken die een bijdrage geleverd hebben aan de inhoud van ons onderzoek. Zonder jullie inbreng hadden wij het zeer zeker niet gekund.

Wij wensen u veel inspiratie en leesplezier toe!

Jo-Anne Brouwer & Ilja Koers
Ede, 29 mei 2021

Samenvatting

In dit onderzoeksverslag wordt er antwoord gegeven op de vraag: 'In hoeverre kan de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage leveren aan de opleiding Social Work, zodat GGZ-agogen beschikken over de kennis en competenties om dit in het werkveld toe te kunnen passen?' Het antwoord op deze hoofdvraag is gevonden door middel van het uitvoeren van een literatuuronderzoek en door het analyseren van informatie uit interviews. In dit onderzoek hebben docenten, studenten en GGZ-agogen die werkzaam zijn in het werkveld van de GGZ een stem gekregen, wat ervoor zorgde dat dit onderzoek vanuit verschillende perspectieven werd belicht.

Het literatuuronderzoek laat zien dat binnen de vierjarige opleiding Social Work aan de Christelijke Hogeschool in Ede, één les van vier uur wordt aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Interviews met docenten en studenten wijzen uit dat er behoefte is aan meer ruimte met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding, Eén les van vier uur blijkt niet genoeg te zijn. Interviews met GGZ-agogen uit het werkveld laten zien dat er ook in het werkveld van de GGZ behoefte is aan praktisch toepasbare kennis. Ook zou het werkveld van de GGZ graag meer bewustwording en bekendheid willen rondom de positieve effecten van de natuur en de vele manieren waarop de natuur ingezet kan worden binnen de hulpverlening.

Tot slot is gebleken dat de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage kan leveren aan de opleiding Social Work, met name in de vorm van het aanbieden van zowel praktische als theoretische kennis. Deze inhoudelijke kennis kan worden aangeboden door de invulling van vakken op een andere manier vorm te geven. Eén van de aanbevelingen die door de onderzoekers wordt gedaan is het implementeren van natuurlijke werkvormen, gericht op het vergroten van ervaringskennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Deze aanbeveling is uitgewerkt in het beroepsproduct.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
Hoofdstuk 1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding	7
1.1.1 Macro	8
1.1.2 Meso.....	8
1.1.3 Micro	9
1.3 Onderzoeksorganisatie:	9
1.4 Aansluiting onderzoek in de organisatie.....	9
1.5 Stakeholderanalyse	10
Hoofdstuk 2. Probleemstelling.....	11
2.1. Praktijkprobleem	11
2.2 Praktijkrelevantie.....	11
2.3 Onderzoeksdoel.....	12
2.4 Relatie met eerder onderzoek.....	12
2.5 Onderzoeksvraag.....	12
Hoofdvraag.....	12
Deelvragen	13
Hoofdstuk 3. Methode	14
3.1 Deelvraag 1:	14
3.1.1 Kritische verantwoording	14
3.2 Deelvraag 2 & 3	15
3.2.1 Kritische verantwoording.....	15
Hoofdstuk.4. Resultaten	17
4.1. Deelvraag 1	17
4.1.1 Het landelijk opleidingsdocument Sociaal Werk	17
4.1.2 Curriculum Social Work (inhoudelijk) binnen de Christelijke Hogeschool Ede (CHE)	18
4.1.3 Plannen met betrekking tot het meer actief inzetten van natuur binnen de opleiding.....	19
4.1.4 Samenvatting	19
4.2. Deelvraag 2	20
4.2.1 Huidige situatie	20
4.2.2 Knelpunten.....	20
4.2.3 Behoeftte vanuit het werkveld	20
4.2.4 Samenvatting	21
4.3. Deelvraag 3	22
4.3.1 Huidige situatie.....	22

4.3.2 Behoeftte onder docenten	22
4.3.3 Behoeftte studenten	23
4.3.4 Hoe kunnen deze behoefttes omgezet worden tot onderwijsinhoudelijke actie?	23
4.2.5 Samenvatting	23
Hoofdstuk.5. Conclusie en aanbevelingen	24
5.1 Curriculum Social Work.....	24
5.2 Werkveld van de GGZ.....	24
5.3 Docenten en studenten	24
5.4 Eindconclusie	25
5.4 Aanbevelingen	25
5.4.1 Werkvormen binnen het onderwijs.....	25
5.4.2 Aanbieden van theoretische kennis	25
5.4.4 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	26
Hoofdstuk.6. Discussie.....	28
6.1 Brontriangulatie.....	28
6.2 Literatuurstudie:.....	28
6.3 Interviews:.....	28
6.4 Definiëring 'natuur als aanvullende behandeloptie'.....	29
6.5 Vervolgonderzoek	29
6.6. Toegevoegde waarde van ons onderzoek m.b.t. de organisatie	29
6.6.1 Reflectie beroepsproduct	29
Literatuurlijst	31
Bijlage.1. Definiëring begrippen.....	34
Bijlage 2: De Stakeholdersanalyse	35
Bijlage 3: Uitwerking praktijkprobleem volgens de 5XW+H methode.....	36
Bijlage 4: Interviewleidraad GGZ-agogen.....	38
Bijlage 4.1: Interviewleidraad docenten	41
Bijlage 4.2: Interviewleidraad studenten	43
Bijlage 5: Kernlabelschema's.....	46
Bijlage 5.1: Kernlabelschema, deelvraag.2	46
Bijlage 5.2: Kernlabelschema, deelvraag.3.	47
Bijlage 5.3: Kernlabel schema, overige informatie	48
Bijlage 6: Schematische weergave bouwstenen en kernthema's	48
Bijlage 7: Schematische weergave inhoudelijke curriculum.....	49
Bijlage 9: Presentatie	75
Bijlage 10: Feedback opdrachtgever	76

Hoofdstuk 1. Inleiding

Natuur: 'Alles op aarde wat niet door de mens is gemaakt zoals de planten, dieren, bergen enz.' (Groot woordenboek hedendaags Nederlands, 2008, p. 238). Nederland kent veel natuur, zoals nationale parken, grote bossen en uitgestrekte graslanden. Sinds de komst van de coronacrisis is de natuur meer gaan betekenen voor de Nederlandse bevolking. Dit heeft voornamelijk te maken met de maatregelen die de regering moest treffen om het virus zoveel mogelijk te onderdrukken. Dit heeft geleid tot een grotere waardering voor de natuur, zo blijkt uit het onderzoek van studenten van de hogeschool Van Hall Larenstein. Door het verplicht thuiszitten werd buiten wandelen of fietsen nog één van de weinig overgebleven uitjes, waardoor de natuur is gaan fungeren als toevluchtsoord. De effecten van de natuur werden ervaren door jong en oud (Batenburg et al., 2021).

Ondanks dat onderzoek naar de werking van de natuur nog in de kinderschoenen staat, komt er steeds meer bewijslast over de vele positieve effecten van de natuur. Zo maakt een mens tijdens het wandelen bijvoorbeeld verschillende gelukhormonen aan, zoals: dopamine, serotonine en endorfine (Graaf, 2021). Deze hormonen hebben een gunstig effect op het psychisch welbevinden van de mens. Dit blijkt onder andere uit het feit dat gelukhormonen helpen bij rouwverwerking, waar bijvoorbeeld gevoelens van depressie aanwezig kunnen zijn (Hagelstein, 2021, p. 8-9). Daarnaast geven epidemiologische onderzoeken aan dat een grotere blootstelling aan of 'contact met' natuurlijke omgevingen (zoals parken, bossen en stranden) verband houdt met een betere fysieke en mentale gezondheid (Van den Berg, 2013). Onderzoek laat consistent zien dat wonen in groenere gebieden geassocieerd wordt met een lagere kans op hart- en vaatziekten, zwaarlijvigheid, diabetes, astma en mentale nood (White et al., 2019).

1.1 Aanleiding

Door de steeds meer bekend wordende effecten van de natuur (op zowel het lichamelijke als het psychische functioneren) is er op dit moment een toenemend aanbod van buitenpsychologie voor volwassenen met lichte psychische problematiek (Van den Berg, 2015). Ondanks dit toenemende aanbod is de natuur als aanvullende behandeloptie nog geen erkende methode binnen de basis GGZ, waardoor zorgverzekeraars deze manier van behandelen of begeleiden niet vergoeden (Vries, 2021). Met de natuur als (aanvullende) behandeloptie wordt bedoeld: het geven van therapie, behandeling of begeleiding in een natuurlijke omgeving (Vries, 2009). Voor de leesbaarheid zullen de onderzoekers gedurende het verslag hiernaar verwijzen als: 'natuur als aanvullende behandeloptie'. Naast dat de natuur als aanvullende behandeloptie nog geen erkende methode is binnen de basis GGZ, is er ook geen vaste werkwijze voor het behandelen of begeleiden van cliënten in de natuur, waardoor er een wildgroei is aan zorginterventies en een ieder aan de toepassing van de natuur binnen het werkveld zijn eigen invulling geeft (Hassink et al., 2017).

Een drietal buitenpsychologen die een groter netwerk representeren, ervoeren een gebrek aan erkenning voor het toepassen van de natuur binnen de basis GGZ. Naar aanleiding van dit signaal heeft de Wetenschapswinkel in Wageningen (UR) een grootschalig onderzoek gestart naar het onderwerp 'natuur als behandelkamer'. Het onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie' (wat voor u ligt) is hier een onderdeel van.

1.1.1 Macro

Sinds de jaren 90 van de vorige eeuw is er sprake van een prestatie maatschappij die tot vandaag de dag een steeds grotere tol eist in de Nederlandse maatschappij. Het toegenomen werktempo en de noodzaak om continu te presteren, maakt onze samenleving steeds meer een 'stressmaatschappij'. Werknemers moeten zich blijven ontwikkelen en bijleren om hun baan te kunnen behouden (Kreek, 2015). Het toegenomen werktempo en de noodzaak om continu te presteren is ook terug te zien onder de hulpverleners in de GGZ- sector. Uit recent onderzoek is gebleken dat de werkdruk, op een schaal van 1 tot 10, is gestegen van 7.0 naar 8.1. Daarnaast geeft een derde van de hulpverleners aan slaapproblemen te hebben en meer dan de helft van de hulpverleners zegt behoefte te hebben aan hulp en ondersteuning (Trimbos instituut, 2020).

Stress is een factor die aan de basis ligt van veel psychische problemen en kan gaan over een gebrek aan autonomie of het hebben van grip op je eigen leven (Peters, 2017). Uit recent onderzoek blijkt dat het aantal mensen met lichte psychische problematiek, zoals: depressie- en angstklachten, stressgerelateerde klachten, burn-out, vermoeidheidsklachten en psychosociale problemen steeds meer toeneemt. Er is hierin over de jaren 2011-2017 een toename zichtbaar van 12% naar 18% (Nivel, 2018). Als gevolg van deze toename neemt de wachttijd voor psychische hulp toe. In januari 2018 was de gemiddelde wachttijd tussen de 8 en 16 weken. In januari 2021 is de gemiddelde wachttijd echter vele malen hoger, namelijk tussen de 14 en 24 weken (Vektis, 2021).

De huidige GGZ en het beleid wat de overheid hanteert kost veel geld. In 2017 is er 25,1 miljard euro uitgegeven voor de behandeling van psychische aandoeningen, zo blijkt uit cijfers. Dit is bijna een derde van de totale zorguitgaven (87,8 miljard euro) in Nederland, die door zowel de overheid als burgers wordt betaald (RIVM, 2019). De kosten van verzuim als gevolg van psychosociale aandoeningen worden in Nederland geschat op 3,2 miljard euro per jaar. Daarnaast vormt langdurige uitval door burn-out een kostenpost voor organisaties en de samenleving in de vorm van loondoorbetaling (Houtman, 2019).

Een ontwikkeling die bovenstaande aspecten tegengaat is de opkomst van natuur als behandellement. In de Nederlandse maatschappij wordt natuur steeds vaker ingezet als (onderdeel van een) behandeling, door de steeds meer bekend wordende positieve effecten voor zowel de cliënt als de hulpverlener (Van den Berg 2015). Uit onderzoek van doctor M. Annerstedt en professor P. Wahrborg blijkt dat het inzetten van de natuur als therapie of revalidatie efficiënt is, zijn doel bereikt met minimale kosten en herstel brengt van stress gerelateerde klachten en mentale vermoeidheid op korte termijn. Op de lange termijn zorgt behandelen in de natuur voor een algemene verbetering op de gezondheid van mensen. Het inzetten van de natuur in therapie en revalidatie zou een zeer nuttige aanvulling of alternatief kunnen zijn voor de reeds bestaande behandelmethoden binnen de gezondheidszorg voor uiteenlopende ziekte toestanden (Annerstedt & Wahrborg, 2011).

1.1.2 Meso

Zoals eerder beschreven is de natuur als aanvullende behandeloptie een opkomend thema. Binnen de basis GGZ wordt de natuur als behandeloptie bijvoorbeeld al ingezet door buitenpsychologen en wandelcoaches. In deze vorm van groene zorg wordt vooral gebruik gemaakt van de rustgevende werking van de natuur. Ook wordt groen door zorgboerderijen of sociale projecten ingezet als werkplaats voor kwetsbare groepen, zoals ouderen met Alzheimer of mensen met psychiatrische stoornissen of verslavingsproblematiek. Kwetsbare groepen krijgen via deze weg de mogelijkheid om in een natuurlijke omgeving te werken aan participatie en re-integratie in de maatschappij. De

werkende componenten voor deze aanpak zijn de natuurlijke omgeving, de geboden structuur, het contact met dieren en fysieke inspanning die positieve effecten bewerkstelligen (Van den Berg, 2015).

Ook komen er binnen de basis GGZ steeds meer positieve geluiden over de natuur als aanvullende behandeloptie. Het zou niet alleen bijdragen aan de gezondheid van de cliënt, maar ook aan die van de hulpverlener wat een bijdrage levert aan de optimale kwaliteit van de hulpverlening (Cooley, 2020). Onderzoek bevestigt dat zowel cliënten als hulpverleners die bijvoorbeeld tegen een burn-out aan zitten, een negatieve ontwikkeling van deze burn-out kunnen voorkomen wanneer zij cliënten in de natuur behandelen (Hassink et al., 2017).

1.1.3 Micro

Ondanks dat het behandelen door middel van de natuur in opkomst is, blijkt uit onderzoek dat er weinig methodische kennis is over het toepassen van de natuur bij behandeling voor personen met een slechte lichamelijke of psychische gezondheid (Annerstedt & Wahrborg, 2011). Binnen de opleiding Social Work (uitstroomprofiel GGZ) krijgen studenten verschillende methodieken aangereikt. Desondanks blijkt dat er binnen deze opleiding nog te weinig aandacht wordt besteed aan het toepassen van de natuur als aanvullende behandeloptie (Van der Hauw, 2021).

Door behandel-elementen of aanvullende behandelopties achterwege te laten, beperken hulpverleners zich tot de bekende vormen van behandelen, ondanks dat deze niet altijd optimaal aansluiten bij de cliënt. Zo blijkt dat ruim 17% van de cliënten onvrede ervaart doordat er onvoldoende zorg op maat geboden wordt. Een meer holistische benadering, waarin biologische, psychologische, mentale en sociale aspecten ook aan bod komen, kan mogelijk een goede aanvulling zijn op de reguliere zorg, waardoor hulpverleners over een completer aanbod beschikken om zorg op maat te bieden (Graaf, 2010).

Door het ontbreken van kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie, ervaren GGZ-professionals een zogeheten 'knowledge gap', wat kenniskloof betekent (Hassink et al., 2017). Deze kenniskloof moet volgens de onderzoekers als eerste essentiële stap onderzocht worden, aangezien deze aan de basis ligt van het gegeven dat de natuur als aanvullende behandeloptie in de het werkveld van GGZ niet of nauwelijks op de juiste manier wordt ingezet. De kenniskloof zal concreet worden uitgewerkt bij de probleemstelling.

1.3 Onderzoeksorganisatie:

Wageningen University & Research (WUR) ondersteunt via de Wetenschapswinkel het onderzoek 'de natuur als behandelkamer'. De Wetenschapswinkel is een organisatie die zich richt op het bemiddelen van vragen die niet gesteld zijn vanuit een profijtbeginsel (WUR, z.d.). Bij dit project, waar 'de natuur als aanvullende behandeloptie' een onderdeel van is, zijn Roald Pijpker en Esther Veen vanuit de WUR als projectleiders/onderzoekers betrokken en fungeren hiermee als onze opdrachtgevers.

1.4 Aansluiting onderzoek in de organisatie

Het onderzoek 'de natuur als aanvullende behandeloptie' is, zoals eerder genoemd, een onderdeel van het onderzoek 'natuur als behandelkamer' (het nog lopende onderzoek van de Wetenschapswinkel). Het onderzoek wat voor u ligt zal voornamelijk verkennend van aard zijn en zich specificeren op de vermoedelijke kenniskloof, waarbij onderzocht wordt wat GGZ-agogen uit het werkveld en docenten en studenten binnen de opleiding, aan kennis missen en waar hun behoeften liggen met betrekking tot

het inzetten van de natuur in de praktijk. Het onderwijs en het werkveld van de basis GGZ zijn sleutelaspecten rondom de implementatie van de natuur als behandelkamer binnen de GGZ. Het onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie' draagt, door de nieuw opgedane kennis, bij aan het onderzoek van onze opdracht gevende organisatie, de Wetenschapswinkel.

1.5 Stakeholderanalyse

Er is een stakeholderanalyse gemaakt om alle betrokken partijen rondom ons onderzoek overzichtelijk weer te kunnen geven. Hiervoor is gebruik gemaakt van het model van Grit. De reden dat de onderzoekers voor dit model hebben gekozen is allereerst omdat dit model zich richt op de praktische toepassing van iedere stakeholder ten aanzien van dit onderzoek en de impact die gemaakt kan worden op de resultaten van het onderzoek. Daarnaast geeft dit model niet alleen ieders rol en belang weer (zoals bij vele andere stakeholdersmodellen), maar ook de specifieke relatie van iedere stakeholder met het onderzoek, de toegevoegde waarde en wie de vertegenwoordiger is van elke betrokken partij. Tenslotte laat dit specifieke model ook duidelijk zien welke partijen (doelgroepen) welke informatie nodig hebben en welke acties daarvoor nodig zijn (Grit, 2016).

De stakeholders die betrokken zijn bij dit onderzoek zijn: de onderzoekers van de Wetenschapswinkel, de docenten en studenten van de opleiding Social Work en GGZ-agogen uit het werkveld. Er is door de onderzoekers gekozen voor deze specifieke partijen omdat al deze betrokkenen dicht bij de eerdergenoemde kenniskloof staan, hierdoor kunnen zij een zo veelzijdig mogelijk beeld geven van hun wensen en behoeften met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. De verdere uitwerking van deze stakeholdersanalyse is schematisch weergegeven in bijlage 2.

Hoofdstuk 2. Probleemstelling

2.1. Praktijkprobleem

Om het praktijkprobleem inzichtelijk te maken hebben de onderzoekers deze schematisch uitgewerkt aan de hand van de 5xW+H methode (Donk & Lanen, 2019). Deze schematische uitwerking is weergegeven in bijlage 3. Onderstaand is het praktijkprobleem samenvattend weergegeven:

Ondanks dat het werkveld binnen de GGZ de natuur als behandelkamer steeds meer toepast, zijn er signalen dat sociale opleidingen haar studenten nog niet (of nauwelijks) voorziet van kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. In een inventariserend gesprek met een lid van het curriculum team van de opleiding Social Work, van de Christelijke Hogeschool te Ede, worden deze signalen bevestigd. Het teamlid geeft aan dat met 98 procent zekerheid gezegd kan worden dat kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie nauwelijks aan bod komt binnen de opleiding. Uit recent onderzoek blijkt dat meerdere GGZ instellingen het erover eens zijn dat natuur moet worden ingezet tijdens de behandeling van allerlei psychische problemen (IVN, 2021). Wanneer GGZ-agogen niet beschikken over de nodige kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie en hierdoor een minder compleet aanbod kunnen bieden, is de kans groot dat zij niet goed kunnen aansluiten op datgene waar het werkveld (en de cliënt) behoefte aan heeft. Hier lijkt er sprake te zijn van een kenniskloof tussen het onderwijs en het werkveld van de GGZ, aangezien het werkveld de natuur toepast zonder dat er aanwijzingen zijn dat de opleiding hier kennis over aanbiedt.

Een voor de hand liggende oplossing om bovenstaand probleem te verhelpen, zou zijn om de natuur te implementeren binnen het onderwijs. Echter, er is niet bekend wat de behoeften daarbij zijn van de betrokken partijen (GGZ-agogen uit het werkveld en docenten/studenten van de opleiding Social Work), met betrekking tot de implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie. Het onderzoeken van deze behoeften is essentieel om erachter te komen of betrokken partijen open staan voor een bijdrage van de natuur als aanvullende behandeloptie aan de opleiding en wanneer dit zo is, aan welke specifieke kennis er dan behoefte is en hoe dit bereikt en/of toegepast kan worden.

Wanneer dit alles niet onderzocht zou worden, zou dit betekenen dat de kloof tussen de praktijk en het onderwijs groter wordt, aangezien GGZ-agogen niet beschikken over specifieke kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie, waardoor de natuur (die een waardevolle hulpbron kan zijn binnen de GGZ) een onbenut potentieel blijft.

2.2 Praktijkrelevantie

Het praktijkprobleem is relevant binnen het werkveld van de basis GGZ, aangezien de natuur als aanvullende behandeloptie in opkomst is (Van den Berg, 2015). Door te onderzoeken welke behoefte er leeft onder GGZ-agogen met betrekking tot de implementatie van kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie, kan er gekeken worden of en in hoeverre de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage kan leveren aan het onderwijs dat een toekomstige GGZ-agoog ontvangt. Dit draagt niet alleen bij aan de professionalisering van deze specifieke behandeloptie, maar ook aan de kwaliteit van hulpverlening binnen de basis GGZ (Huinik, 2020).

Het praktijkprobleem is relevant binnen het onderwijs van de sociale opleidingen, aangezien er signalen zijn dat de natuur als aanvullende behandeloptie nog niet (of nauwelijks) voorkomt binnen de opleidingen, maar al wel in de praktijk van de basis GGZ wordt toegepast. Dit zou betekenen dat het onderwijs wat GGZ-agogen ontvangen niet voldoende meer aansluit op de meest recente ontwikkelingen binnen het werkveld van de GGZ (IVN, 2021).

2.3 Onderzoeksdoel

Het primaire doel van dit onderzoek is om te verkennen in hoeverre natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage kan leveren aan de opleiding Social Work om de opkomende kenniskloof tegen te gaan. Dit onderzoek bestaat uit drie overkoepelende doelen: allereerst willen de onderzoekers in kaart brengen in hoeverre de gezondheids-bevorderende werking van natuur al aan bod komt binnen de opleiding Social Work. Ten tweede willen de onderzoekers de gewenste situatie onderzoeken om te ontdekken waar de betrokken stakeholders behoefte aan hebben. Ten derde willen de onderzoekers strategieën in kaart brengen met betrekking tot het implementeren van de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding Social Work.

2.4 Relatie met eerder onderzoek

De onderzoekers hebben als basis een onderzoek van hoogleraar Agnes van den Berg gebruikt. Zij heeft in 2012 een onderzoek verricht naar het draagvlak onder de Nederlandse bevolking met betrekking tot de natuur als therapie. Een opvallend resultaat is dat veel respondenten (voornamelijk degenen met een aandoening die ervaring hebben met het krijgen van therapie in de natuur), aangeven dat er meer onderzoek en bekendheid moet komen over de positieve effecten van de natuur en de bijbehorende behandelmethoden (Van den Berg, 2012). Dit resultaat komt overeen met de aanleiding van het onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie'. Hierdoor kan het onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie' worden gezien als een logische vervolgstap aangezien er onderzocht wordt of het onderwijs bij kan dragen aan de bekendheid van de natuur als aanvullende behandeloptie, door bijvoorbeeld toekomstige GGZ-agogen hierin te onderwijzen.

Daarnaast voert de Wetenschapswinkel in Wageningen UR sinds 1 mei 2020 een grootschalig onderzoek uit naar het onderwerp 'natuur als behandelkamer'. Hierin richten zij zich voornamelijk op het ontwikkelen van strategieën voor buitenpsychologen en -coaches, met als doel om de buitenpsychologie van volwassenen met psychische problemen te professionaliseren. Hierbij wordt er onderzoek gedaan naar de effecten van de natuur op het psychisch welbevinden en is er gekeken naar mogelijke knelpunten, die op de vraag duiden waarom buitenpsychologie en coaching nog niet is doorgedrongen in de reguliere GGZ (Pijpker, 2020).

Bovenstaand onderzoek relateert sterk aan het onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie' omdat deze beide onderzoeken zich richten op het professionaliseren van de natuur binnen de hulpverlening. De onderzoeken verschillen echter op het gebied van de doelgroep, aangezien de Wetenschapswinkel zich richt op de buitenpsychologen en -coaches en het onderzoek 'de natuur als aanvullende behandeloptie' zich richt op de (toekomstige) GGZ-agogen.

2.5 Onderzoeksvraag

Dit onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van één hoofdvraag en drie deelvragen. Deze vragen zijn gevormd in overleg en overeenstemming met onze opdrachtgever en sluiten aan bij de wensen van de opdrachtgever en het probleem.

Hoofdvraag

In hoeverre kan de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage leveren aan de opleiding Social Work, zodat GGZ-agogen beschikken over de kennis en competenties om dit in het werkveld toe te kunnen passen?

Deelvragen

Deelvraag 1: Wat wordt er binnen het curriculum van de opleiding Social Work aangeboden ten opzichte van de natuur als aanvullende behandeloptie?

Deelvraag 2: Waar hebben de huidige GGZ-agogen in het werkveld behoefte aan als het gaat om kennisgeving rondom de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding Social Work?

Deelvraag 3: Waar hebben betrokken partijen binnen de opleiding Social Work (docenten en studenten) behoefte aan met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie?

Hoofdstuk 3. Methode

Om de verschillende deelvragen te beantwoorden worden er onderzoeksactiviteiten ondernomen om relevante data te kunnen verzamelen. Per deelvraag zal worden verhelderd waaraan data wordt ontleend en op welke manier de onderzoeksactiviteiten uitgevoerd zullen worden. Vervolgens wordt er een kritische beschouwing gegeven op deze onderzoeksactiviteiten.

3.1 Deelvraag 1: *Wat wordt er binnen het curriculum van de opleiding Social Work aangeboden ten opzichte van de natuur als aanvullende behandeloptie?*

Deze eerste deelvraag is het fundament van ons onderzoek. De onderzoekers hebben ervoor gekozen om te beginnen met literatuuronderzoek, dat zich richt op het huidige curriculum van de opleiding Social Work. Zoals eerder genoemd, werd er in een verkennend gesprek door een curriculum teamlid met 98 procent zekerheid aangegeven, dat er tot op heden vrijwel niets met de natuur als aanvullende behandeloptie wordt gedaan (persoonlijke communicatie, 2021). Daar 98% niet voldoende zekerheid biedt en afkomstig is van één persoon, vormt dit voldoende aanleiding om dit gegeven nader te onderzoeken. Het literatuuronderzoek zal allereerst bestaan uit het analyseren van landelijke richtlijnen met betrekking tot de opleiding Social Work en vervolgens het analyseren van (interne) documenten.

Om een zo valide mogelijk onderzoek te verrichten, wordt er in het literatuuronderzoek gekeken naar de toepassing (en invulling) van de landelijk gegeven richtlijnen binnen een hogeschool. Om de resultaten zo goed mogelijk te kunnen analyseren, zullen de onderzoekers worden ingeschreven op alle inhoudelijke vakken van de opleiding Social Work (jaar één t/m jaar vier), inclusief het uitstroomprofiel GGZ. Wegens tijdsbeperkingen is het niet haalbaar gebleken om het curriculum van Social Work binnen alle hogescholen die deze opleiding aanbieden te onderzoeken. Hierdoor is er gekozen om het curriculum van één hogeschool te analyseren. Hierbij is een praktische keuze gemaakt, namelijk voor de Christelijke Hogeschool in Ede (CHE), aangezien de onderzoekers hier al bekend zijn. Het analyseren van het inhoudelijke curriculum zal plaatsvinden aan de hand van de beschreven planningsactiviteiten en voorgeschreven lesstof, binnen de interne documentatie. Alle vakken binnen het curriculum van Social Work (van de CHE) zullen stapsgewijs doorgenomen worden. Wanneer blijkt dat er geen invulling of kennis rondom de natuur (of iets wat daar betrekking op heeft) beschreven staat bij de planningsactiviteiten en/of de lesstof, zal de conclusie getrokken worden dat er binnen dit vak niets wordt gedaan met de natuur als aanvullende behandeloptie. Tenslotte zullen de onderzoekers ook gebruik maken van informatie uit de interviews, ter aanvulling of bevestiging van resultaten.

3.1.1 Kritische verantwoording

Een kritische kanttekening voor de betrouwbaarheid van de methode van literatuuronderzoek, behorend bij deelvraag één, is het gebruik van interne bronnen. De inhoud van de interne bronnen die de onderzoekers gebruiken kan worden aangepast wegens mogelijke veranderingen binnen de opleiding of de inhoudelijke vakken, waardoor de resultaten van dit literatuuronderzoek mogelijk niet geheel overeen (kunnen) komen wanneer eenzelfde literatuuronderzoek zou worden uitgevoerd over een onbepaalde tijd. Ook is er, ter analysering van het curriculum van de opleiding Social Work, gekozen om dit binnen één hogeschool te laten plaatsvinden, namelijk de CHE. De resultaten zullen gebaseerd worden op deze analyse. Het is niet bekend of deze resultaten leidend kunnen zijn voor het curriculum van Social Work binnen alle hogescholen die deze opleiding aanbieden.

3.2 Deelvraag 2 & 3

In deze paragraaf wordt zowel de onderzoeksmethode van deelvraag 2 als deelvraag 3 beschreven, aangezien de benaderingswijze hetzelfde is en ook bij beide deelvragen de interviews zullen worden uitgevoerd aan de hand van dezelfde methode. De twee deelvragen luiden als volgt:

Deelvraag 2: Waar hebben de huidige GGZ-agogen in het werkveld behoefte aan als het gaat om kennisgeving rondom de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding Social Work?

Deelvraag 3: Waar hebben betrokken partijen binnen de opleiding Social Work (docenten en studenten) behoefte aan met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie?

Om deze twee deelvragen te beantwoorden zullen er in totaal acht interviews worden uitgevoerd. Voor het beantwoorden van deelvraag twee zal er data worden verzameld door drie GGZ-agogen te interviewen die werkzaam zijn binnen de GGZ. Er is voor GGZ-agogen gekozen omdat zij de doelgroep van dit onderzoek vormen en de onderzoekers het belangrijk vinden om te ontdekken wat volgens ervaringsdeskundigen aanslaat bij zowel de hulpverlener als de cliënt en aan welke kennis er precies behoefte is als het gaat om het opleiden van GGZ-agogen.

Voor het beantwoorden van deelvraag drie willen de onderzoekers vijf interviews uitvoeren, waarbij er gekozen is voor drie docenten en twee studenten als respondenten. Er is voor docenten en studenten gekozen omdat beide respondenten belangrijke stakeholders zijn binnen de opleiding Social Work, daar zij meer inzicht kunnen geven over de vraag waar precies de behoeftes liggen met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie.

De onderzoekers hebben ervoor gekozen om alleen respondenten te selecteren die op zijn minst enige interesse hebben in de natuur. Deze bewuste keuze is ontstaan doordat er slechts acht interviews uitgevoerd kunnen worden ter beantwoording van deze twee deelvragen en deze specifieke selectie naar verwachting meer concrete en bruikbare informatie zal opleveren.

De interviews zullen worden uitgevoerd aan de hand van een interviewleidraad (weergegeven in bijlage 4), waarbij gekozen is voor semigestructureerde interviews waarin open, gesloten, verdiepende en vervolgvragen elkaar zullen afwisselen (Donk, C. van der Lanen, B, 2017). Per doelgroep zal deze interviewleidraad inhoudelijk iets worden aangepast zodat deze goed aansluit op de betrokken partijen en de praktijk. Door middel van de interviews willen de onderzoekers gedetailleerd in kaart brengen wat de percepties zijn van de docenten, studenten en GGZ-agogen als het gaat om hun ervaringen en behoeften met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Daarnaast willen de onderzoekers erachter komen wat de meningen en ideeën zijn van de acht respondenten rondom een eventuele implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie binnen het onderwijs. De onderzoekers hebben ervoor gekozen om individuele interviews uit te voeren, om zoveel mogelijk onafhankelijke perspectieven rondom het onderwerp te verzamelen. De verzamelde data zullen vervolgens gecodeerd en geanalyseerd worden, om de hoofd- en bijzaken van elkaar te scheiden (Van Der Donk en van Lanen, 2017, p.223).

3.2.1 Kritische verantwoording

Het samenvoegen van de onderzoeksmethode van de deelvragen twee en drie betekent niet dat de uitkomsten gelijklopend hoeven te zijn. De verwachting van de onderzoekers is namelijk dat de antwoorden van de GGZ-agogen meer gericht zullen zijn op de praktijk en die van de docenten en studenten meer gericht zullen zijn op theoretische aspecten. Dit heeft echter geen invloed op de kwaliteit en/of validiteit van het onderzoek, daar de praktijk en theorie beiden van belang zijn voor het onderzoek en het zo volledig mogelijk beantwoorden van de hoofd- en deelvragen.

De onderzoekers hebben voor de beantwoording van deze twee deelvragen gekozen om gebruik te maken van interviews, om op deze manier persoonlijke informatie en ervaringen te kunnen gebruiken als input. Een kritische kanttekening hierbij is dat er per doelgroep slechts enkele respondenten zullen worden geïnterviewd ter beantwoording van deze deelvragen. Hier is echter bewust voor gekozen om een rijker beeld vanuit verschillende perspectieven te creëren. Om uit te sluiten dat er niet genoeg bruikbare informatie uit de interviews komt is ervoor gekozen om de respondenten te selecteren op basis van ten minste enige interesse in de natuur. Op deze manier willen de onderzoekers waarborgen dat er genoeg specifieke en bruikbare informatie naar voren zal komen, bijvoorbeeld in de vorm van praktische inbreng en/of ideeën over hoe de natuur ingezet kan worden in de GGZ en/of binnen de opleiding. Het mogelijke risico wat het interviewen van respondenten met ten minste enige interesse in de natuur met zich mee kan brengen voor de betrouwbaarheid van het onderzoek, is dat de informatie eenzijdig kan zijn.

Hoofdstuk.4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de opgedane resultaten naar aanleiding van het onderzoek per deelvraag beschreven.

4.1. Deelvraag 1

Wat wordt er binnen het curriculum van de opleiding Social Work aangeboden ten opzichte van natuur als aanvullende behandeloptie?

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op bovenstaande deelvraag, gebaseerd op het uitgevoerde literatuuronderzoek binnen het curriculum van de opleiding Social Work. Op deze manier willen de onderzoekers inzichtelijk maken wat er binnen de opleiding wordt aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Allereerst wordt er een beeld geschetst over de landelijke invulling die gegeven wordt aan de opleiding. Vervolgens wordt inzichtelijk gemaakt wat er vakinhoudelijk aangeboden wordt, binnen deze opleiding aan de Christelijke Hogeschool in Ede, ten opzichte van de natuur als aanvullende behandeloptie. Tot slot wordt er beschreven welke plannen er liggen met betrekking tot het actief inzetten van de natuur binnen de opleiding.

Binnen dit hoofdstuk is er naast literatuur, ook input uit de interviews beschreven aan de hand van de kernlabelschema's, welke zijn weergegeven in bijlage 5. De verwijzingen dienen te worden gelezen als: EO3.7: EO = afkorting respondent, 3.7 staat voor interview 3, fragment 7.

4.1.1 Het landelijk opleidingsdocument Sociaal Werk

Het Landelijk opleidingsdocument (Meinardi, 2017) bevat de inhoudelijke basis van kennis en kwalificaties waar alle landelijke bacheloropleidingen binnen het domein van Sociaal Werk aan moeten voldoen. Samen met enkele andere sociale opleidingen valt ook de opleiding Social Work hier onder.

Het landelijk opleidingsdocument geeft aan dat iedere social worker drie kerntaken heeft in het werk. Zo moeten de professionals zich richten op het vermogen en de mogelijkheden van mensen, in combinatie met het versterken van de sociale context (sociale omgeving of milieu). Ook wordt er verwacht dat sociaal werkers zelfstandig kunnen opereren en hierdoor de regie voeren op de casussen van cliënten. Tenslotte moeten zij de eigen professionaliteit blijven ontwikkelen en hun eigen handelen kritisch blijven toetsen.

Om studenten zo goed mogelijk voor te bereiden op deze kerntaken in het werkveld, heeft het opleidingsdocument hogescholen richtlijnen gegeven waar de basiskennis aan moet voldoen. Zo moet de kennis allereerst relevant zijn voor de beroepspraktijk. Dit betekent dat de student voorzien moet worden van brede en duurzame kennis, waarin handelingsgericht, contextgericht, beroepsgericht en persoonsgericht werken wordt aangeleerd met een breed spectrum aan visies, theorieën en methodieken. Ten tweede moet de kennis divers, wetenschappelijk gefundeerd en relevant zijn. Dit houdt in dat de kennis op het niveau van de opleiding moet zijn en de student moet worden voorzien van toegankelijke en bruikbare kennis welke aansluit bij het werkveld.

Het opleidingsdocument heeft, om deze basiskennis specifiek te maken, zeven bouwstenen ontworpen, waarvoor bij elk van deze bouwstenen kernthema's zijn bedacht. Om dit inzichtelijk te maken, zijn deze bouwstenen en kernthema's schematisch uitgewerkt in bijlage 6. Vervolgens heeft het opleidingsdocument bij elk kernthema onderwerpen, theorieën en methodieken beschreven waar hogescholen hun studenten op behoren te onderwijzen (Meinardi, 2017, p. 36-46). Het landelijk opleidingsdocument biedt hogescholen ruimte met betrekking tot de eigen invulling van deze basisrichtlijnen, welke bijvoorbeeld gedaan kan worden in lijn met eigen profilering en/of afgestemd met de beroepspraktijk en/of de wensen van (werkveld)partners in de regio.

4.1.2 Curriculum Social Work (inhoudelijk) binnen de Christelijke Hogeschool Ede (CHE)

Om een beter beeld te krijgen over hoe een hogeschool een eigen invulling kan geven aan de hand van de voorgeschreven basiskennis door het landelijke opleidingsdocument, heeft de Christelijke Hogeschool in Ede (CHE), zoals eerder beschreven, de onderzoekers toegang gegeven tot alle vakken binnen het curriculum van de opleiding Social Work. Via deze interne bronnen zijn alle vakken inhoudelijk geanalyseerd (interne documentatie, 2021). De volledige resultaten van deze vakinhoudelijke analyse zijn (per vak) schematisch weergegeven in bijlage 7.

Uit de vakinhoudelijke analyse van leerjaar één blijkt dat er geen specifieke kennis wordt aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Wel wordt er binnen één vak ruimte gezien voor creativiteit en eigen invulling voor de student. Dit is het vak 'Interventies'. Hier leert de student over theaterwerkvormen en hoe men door middel van creatieve interventies bij kan dragen aan het herstelproces van de cliënt. De student krijgt binnen dit vak de ruimte om twee eigen interventies te ontwerpen en bij goedkeuring, deze ook uit te voeren.

Uit de vakinhoudelijke analyse van leerjaar twee blijkt dat er geen specifieke kennis wordt aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Wel blijkt dat binnen de tweedejaarsstage ruimte is voor de student om een eigen invulling te geven aan de stage-opdrachten. Zo moet de student bijvoorbeeld een activiteit organiseren voor zijn of haar cliënten. Ook biedt jaar twee haar studenten keuzevakken aan, waarvan één keuzevak 'outdoor en more' wordt genoemd. Met dit keuzevak gaan zo'n 12 studenten met een begeleider in de Ardennen een aantal dagen kamperen, om te ervaren hoe het is om terug naar de basis te gaan. Tijdens deze dagen werken studenten aan persoonlijke leervragen. Uit de interne documentatie blijkt dat er binnen dit keuzevak geen specifieke kennis aangeboden wordt met betrekking tot het benutten van de natuur als aanvullende behandeloptie. 'Outdoor en more' lijkt vooral bij te willen dragen aan de persoonlijke ontwikkeling van de student, door middel van de Ardennen, de groepsdynamica en de uitdagende activiteiten die uitgevoerd worden. Docenten en studenten die hierover gesproken zijn, bevestigen dit (EO3.7, RP6.5, RP6.6, AB8.7).

Binnen de vakken van jaar drie wordt er geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Wel ligt er binnen het vak 'vrije studieruimte', voor de student de mogelijkheid om hier voor vijf studiepunten een eigen invulling aan te geven, mits de student in een plan van aanpak bewijst dat deze eigen invulling voldoende bijdraagt aan de eigen professionele ontwikkeling. Binnen jaar drie wordt er in de minor van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ), voor het eerst, echter wel aandacht besteed aan de natuur als aanvullende behandeloptie. Binnen het vak 'werken in een gedwongen kader', krijgen studenten één ochtend (vier uur) de tijd om ervaringsgerichte kennis op te doen in de natuur, waar zij ook enkele handvatten aangereikt krijgen over hoe de natuur ingezet kan worden als een eventuele aanvullende behandeloptie. De docent die deze les (van vier uur) geeft zegt over de inhoud hiervan: 'We wandelen en onderweg doen we allerlei oefeningen. Het is zo

opgezet dat je die oefeningen bij wijze van spreken ook met cliënten doen kan (EO3.1)'. Verder geeft de docent aan dat hij ook kennis aanbiedt over hoe de natuur toegepast kan worden bij zowel een individu als met een groep.

Binnen jaar vier wordt er geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Wel heeft ook hier de student ruimte om eigen invulling te geven aan bepaalde onderdelen. Zo krijgt de student bijvoorbeeld de ruimte om binnen het afstudeeronderzoek zijn of haar eigen onderwerp te kiezen.

4.1.3 Plannen met betrekking tot het meer actief inzetten van natuur binnen de opleiding

Door het nieuwe leenstelsel (ingevoerd in 2015), is er per jaar een bedrag beschikbaar om te investeren in het onderwijs, de zogeheten studievoorschotmiddelen (SVM). Deze Studievoorschotmiddelen hebben als doel om het onderwijs van studenten te verbeteren (Rijksoverheid, 2017).

De Christelijke Hogeschool in Ede (CHE) heeft binnen deze studievoorschotmiddelen (SVM) een platform opgericht met de naam 'outdoor', met als doel om te kijken op welke manier de natuur een plek kan krijgen binnen alle opleidingen van de CHE. Interne documentatie laat zien dat het platform is ontstaan doordat 'outdoor leren' tot op heden nog een tamelijk geïsoleerde activiteit is die beperkt plaatsvindt binnen de opleidingen en gedragen (en uitgevoerd) wordt door één of twee enthousiaste docenten. Wegens nieuwe inzichten over de duurzame leerprocessen binnen het 'outdoor leren', waarin verschillende leermethoden samenkomen die betekenisvolle situaties voor studenten creëren, waarbij deze uitgedaagd worden de regie over hun eigen ontwikkeling en leerproces te nemen, wil het platform de bestaande programma's verder ontwikkelen door de natuur hieraan toe te voegen. Het platform wil de natuur niet alleen inzetten als decor, maar vooral als leerplek voor de student en diens professionele ontwikkeling, zodat Social Work studenten als toekomstige hulpverleners de juiste handvatten aangereikt krijgen/hebben gekregen om de natuur toe te kunnen passen binnen het werkveld van de GGZ (persoonlijke communicatie, 2021).

4.1.4 Samenvatting

Binnen het landelijk opleidingsdocument blijken er richtlijnen te zijn gegeven met betrekking tot de inhoud van de opleiding Social Work, ook blijkt dat de invulling van deze richtlijnen aan de hogeschool zelf is. Een zorgvuldige analyse van de opleiding Social Work binnen de Christelijke Hogeschool in Ede (CHE) laat zien dat er binnen één vak specifieke kennis wordt aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie, namelijk binnen het vak 'werken in een gedwongen kader'. Wel blijkt er binnen enkele vakken ruimte te zijn voor de eigen invulling van de student. Tot slot blijken er, binnen het platform 'SVM outdoor', plannen te liggen om binnen de CHE, de natuur in de toekomst actiever te willen gaan inzetten binnen alle opleidingen die de hogeschool aanbiedt.

4.2. Deelvraag 2

Waar hebben huidige GGZ-agogen in het werkveld behoefte aan als het gaat om de kennisgeving rondom de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding Social Work?

Voor de beantwoording van deze deelvraag hebben de onderzoekers 3 GGZ-agogen geïnterviewd aan de hand van de vooraf beschreven interviewleidraden (weergegeven in bijlage 4). Allereerst wordt er in dit hoofdstuk gericht op de huidige situatie binnen de GGZ en vervolgens op de knelpunten die er lijken te liggen. Tot slot wordt er benoemd welke behoeften er zijn gehoord vanuit de geïnterviewde professionals, met betrekking tot de kennisgeving rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. De bevindingen zijn beschreven aan de hand van het kernlabelschema, welke is weergegeven in bijlage 5. De verwijzingen zijn op dezelfde manier te lezen als uitgelegd in de vorige paragraaf.

4.2.1 Huidige situatie

Uit de afgenomen interviews blijkt dat de natuur op veel verschillende manieren wordt ingezet binnen de hulpverlening. Zo zeggen alle drie de respondenten het 'buiten wandelen' of 'buiten zijn' in te zetten met hun cliënten (PD1.4, PD1.11, AJ5.2, AJ5.11, KV7.1). Daarbij blijkt de natuur door hen te worden benut voor opdrachten en/of (mindfulness)oefeningen, maar ook als inspiratiebron voor metaforen en symboliek (KV7.1, KV7.7, PD1.5, PD1.15). De respondenten benoemen meerdere positieve effecten te bemerken van het inzetten van de natuur tijdens de hulpverlening. Zo wordt er voornamelijk vermindering van stress en onrust ervaren (PD1.11, KV7.1), maar ook worden er voordelen bemerkt voor het cliëntcontact. Zo zouden gesprekken die plaatsvinden in de natuur meer ontspannen zijn, makkelijker tot de kern kunnen komen en drempelverlagend werken voor de cliënt (AJ5.2, PD1.4, KV7.1).

4.2.2 Knelpunten

Het inzetten van de natuur tijdens de hulpverlening brengt ook wat knelpunten met zich mee. Zo blijkt uit de interviews met de respondenten dat deze vorm van therapie, behandeling of begeleiding niet vergoed wordt door de zorgverzekeraars doordat het niet erkend wordt als een bestaande therapie-, of behandelvorm (PD1.10, PD1.8, PD1.10, AJ5.4, KV7.1). Twee van de drie respondenten die de natuur als aanvullende behandeloptie inzetten met hun cliënten, geven aan dat de cliënten dit uit eigen zak moet betalen (KV7.1, PD1.8). Een GGZ-agoog zegt hierover: *'dat het niet vergoed wordt vind ik echt heel jammer, want ik denk dat het gelijkwaardig is aan beeldende therapie en psychomotorische therapie'* (PD1.9).

4.2.3 Behoefte vanuit het werkveld

Wanneer de respondenten gevraagd worden of zij het gebrek aan kennis over de natuur als aanvullende behandeloptie als een gemis ervaren hebben tijdens hun opleiding, wordt er wisselend gereageerd. Twee van de drie geven aan dat dit een gemis is geweest en dat de natuur als aanvullende behandeloptie een onderwerp is waar op onderwijsniveau nog veel te winnen is (PD1.13, AJ5.8). De derde respondent geeft aan het niet zozeer als een gemis te hebben ervaren, maar benadrukt dat het buiten de lijntjes denken en het kennen van (en oog hebben voor) meerdere effectieve behandel- en/of begeleidingsopties als hulpverlener heel belangrijk is (KV7.4).

Alle respondenten geven aan een zekere behoefte te ervaren bij henzelf en/of bij collega's als het gaat om de natuur als aanvullende behandeloptie. Deze behoeften worden uitgedrukt als de behoefte naar meer bekendheid en bewustwording over de natuur als aanvullende behandeloptie (KV7.7 AJ5.11). Ook wordt er een praktische behoefte genoemd. Een GGZ-Agoog en life coach, zegt: *'Maar hoe pak je het dan aan met de cliënt? Het klinkt allemaal zo logisch, maar in de praktijk is het niet zo logisch'* (AJ5.14). Als respondenten vervolgens nadenken over hoe er meer bekendheid en bewustwording kan komen onder studenten, bijvoorbeeld door er in het onderwijs meer aandacht aan te besteden, worden er verschillende ideeën geopperd. Twee van de drie respondenten geven aan dat het ervaringsgericht leren over de effecten van de natuur en hoe dit ingezet kan worden erg belangrijk is (PD1.14, PD1.15, KV7.5). Ook theoretische kennis over de effecten, opdrachten en oefeningen die men kan doen in de natuur en over hoe men cliënten meekrijgt en motiveert om naar buiten of de natuur in te gaan, wordt belangrijk gevonden (KV7.6, KV7.10, AJ5.14).

4.2.4 Samenvatting

Uit de interviews met de drie GGZ-agogen blijkt dat de natuur wordt ingezet binnen het werkveld van de GGZ. Zij vertellen echter dat de natuur als aanvullende behandeloptie niet erkend wordt als bestaande therapie en/of behandelvorm, waardoor de zorgverzekeraar deze manier van behandelen en/of begeleiden niet vergoedt. De GGZ-agogen geven aan behoefte te hebben aan meer bekendheid en bewustwording rondom de positieve effecten van de natuur. Volgens de respondenten kan dit bereikt worden door hier binnen het onderwijs meer aandacht aan te besteden, bijvoorbeeld door het implementeren van theoretische en praktische kennis.

4.3. Deelvraag 3

Waar hebben betrokken partijen binnen de opleiding Social Work (docenten en studenten), behoefte aan met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie?

Voor de beantwoording van deze deelvraag hebben de onderzoekers twee studenten en drie docenten van de opleiding Social Work geïnterviewd aan de hand van de vooraf beschreven interviewleiden (weergegeven in bijlage 4). Allereerst wordt er een beeld gegeven van de huidige situatie binnen het onderwijs. Vervolgens wordt de focus gelegd op de behoefte en wensen van de geïnterviewden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. De bevindingen zijn beschreven aan de hand van het kernlabelschema, welke is weergegeven in bijlage 5. De verwijzingen zijn op dezelfde manier te lezen als uitgelegd in de vorige paragraaf.

4.3.1 Huidige situatie

Tijdens de interviews met zowel de docenten als de studenten kwam naar voren dat er tot op heden weinig met de natuur als aanvullende behandeloptie wordt gedaan, als het gaat om het aanbieden van (ervaringsgerichte) kennis binnen de opleiding. Wel is er sinds 2020-2021 een recente vernieuwing in het onderwijs van de opleiding Social Work met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Zo is er binnen de Minor GGZ het vak 'werken in een gedwongen kader', waarbij er éénmalig vier uur een onderdeel 'natuurlijk herstel' wordt aangeboden. Uit de interviews met alle respondenten blijkt dat er interesse is voor het thema 'natuur als aanvullende behandeloptie'. De respondenten geven aan dat het wandelen en/of het zijn in de natuur rust en ontspanning geeft, stress en hoofdpijn verminderend werkt en helpt om beter bij je gevoel te komen (AW4.5, HD2.6, RP6.3, AB8.5). Een docent aan de CHE, zegt hierover: *'de natuur prikkelt andere zintuigen, waardoor je hele andere effecten krijgt om verbinding te maken met je gevoelslagen'* (HD2.6). Een derde respondent geeft aan dat de natuur goed is ter verbetering, maar ook ter preventie van mentale problemen (EO3.2).

4.3.2 Behoefte onder docenten

Wanneer de respondenten wordt gevraagd of er bij henzelf (of bij collega's) de behoefte wordt gevoeld om meer met de natuur als aanvullende behandeloptie binnen het onderwijs te doen, wordt er wisselend gereageerd. Twee van de drie respondenten geven aan hier binnen de opleiding graag meer ruimte voor te willen krijgen (HD2.5, EO3.1). De derde respondent geeft aan dat kennis aanbieden over de natuur als aanvullende behandeloptie zeker meerwaarde zou kunnen hebben binnen de opleiding Social Work, maar dat er binnen het Curriculum niet zomaar ruimte is of gecreëerd kan worden om een nieuw vak toe te voegen. Docenten passen soms de natuur al toe binnen hun gewone les. Zo benoemde één van de docenten dat zij bij supervisie de natuur steeds meer probeert in te zetten, om dichter bij de gevoelslagen van studenten te komen (HD2.5). Het gebrek aan ruimte zou te maken hebben met het aantal EC's (studiebelastingsuren) die niet overschreden kunnen/mogen worden. Wel wordt er een mogelijke kans gezien om de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding in te zetten, door het samen te voegen met bepaalde andere modules (AW4.17).

4.3.3 Behoeftes studenten

De geïnterviewde studenten van de opleiding Social Work geven aan dat zij binnen de opleiding in eerste instantie kennis gemist hebben als het gaat om de kracht van de natuur en de daarbij horende (groene) interventies om het ook praktisch in te kunnen zetten in de hulpverlening van de GGZ. Eén student zegt hierover: *'maar ik merk wel dat ik specifieke interventies mis, zoals wat ik nou precies kan doen met de natuur om het bewust in te kunnen zetten (AB8.11)'*. Deze interventies zouden volgens de respondenten voornamelijk gericht moeten zijn op de effecten van de natuur en het belang hiervan voor hulpverlener en cliënt (RP6.8, AB8.10).

Beide respondenten geven aan de natuur als aanvullende behandeloptie in te willen zetten als toekomstig hulpverlener (AB8.11, RP6.11). Een van de studenten zegt hierover: *'Ik heb gezien dat het cliënten goed doet even naar buiten te kunnen. Daarnaast is het voor mij als hulpverlener ook goed, want je wordt veel minder afgeleid. Je bent alleen met die betreffende cliënt in een andere, rustigere omgeving wat ook erg prettig is (RP6.11)'*.

4.3.4 Hoe kunnen deze behoeftes omgezet worden tot onderwijsinhoudelijke actie?

Wanneer de respondenten wordt gevraagd op welke manier de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage zou kunnen leveren aan de opleiding Social Work, worden er verschillende ideeën geopperd. De geïnterviewde docenten geven aan dat zij ervaringsgericht te werk zouden willen gaan, om studenten te laten ervaren hoe de natuur benut kan worden en welke effecten dat heeft (EO3.2, HD2.10, HD2.12, AW4.15). Een van de studenten zegt hierover: *'het zou mooi zijn om de interventies die we in de les geleerd hebben, in de praktijk toe te kunnen passen, zodat studenten zo kunnen ervaren hoe dit het beste ingezet kan worden en welke effecten dit heeft op jezelf, maar ook op de ander'* (RP6.9). Een docent vertelt dat zij zou starten met het creëren van bewustwording onder de docenten, door bijvoorbeeld oefeningen met elkaar uit te voeren. Zij zegt hierover: *'op deze manier kun je docenten het beste bereiken en uitnodigen soortgelijke oefeningen met hun eigen studenten te doen'* (HD2.11).

Om studenten ervaringskennis op te laten doen zijn zowel de docenten als studenten van mening dat er ook theoretische kennis moet worden aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie, zodat studenten zich tijdens de ervaringslessen nog meer bewust worden hoe de natuur ingezet kan worden in de GGZ (AB8.7, AB8.9, RP6.4, RP6.7, AW4.10, HD2.10, EO3.8). Een van de docenten geeft aan dat deze theoretische kennis vooral gericht zou moeten zijn op het creëren van bewustwording (EO3.8). Beide studenten geven aan dat er binnen deze theoretische kennis ook aandacht moet zijn voor de kracht van de natuur, daarnaast hoe de natuur ingezet kan worden als preventie instrument en tot slot de effecten van de natuur en waarom het belangrijk is voor zowel cliënt als hulpverlener (RP6.8 AB8.8).

4.2.5 Samenvatting

Uit de interviews blijkt dat zowel docenten als studenten de positieve effecten van de natuur ervaren. Binnen de opleiding Social Work blijkt er onder beide groepen een behoefte te zijn met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Onder docenten blijkt de behoefte vooral te worden gevoeld wegens het gebrek aan ruimte voor de toepassing van 'de natuur' binnen de opleiding. Onder studenten blijkt deze behoefte te zitten in het gemis van de (praktische ervarings-) kennis. De respondenten benoemen een aantal onderwijsinhoudelijke acties die toegepast en/of uitgevoerd zouden kunnen worden om de natuur als aanvullende behandeloptie meer te betrekken binnen het curriculum.

Hoofdstuk.5. Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek, welke luidt: 'In hoeverre kan de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage leveren aan de opleiding Social Work, zodat GGZ-agogen beschikken over de kennis en competenties om dit in het werkveld toe te kunnen passen?'. Dit antwoord zal worden gegeven aan de hand van de drie centrale deelvragen van dit onderzoek. Deze zullen er eerst kort worden uitgelicht waarna er een eindconclusie zal worden gegeven. Hierop volgen tenslotte aanbevelingen voor onze opdracht gevende onderzoeksorganisatie, de Wetenschapswinkel in Wageningen.

5.1 Curriculum Social Work

Na een zorgvuldige analyse van het landelijke opleidingsdocument van de opleiding Social Work, bleek dat hogescholen de vrijheid krijgen om een eigen invulling te geven aan de theoretische kennis die het document voorschrijft. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat er binnen het huidige curriculum van de opleiding Social Work vier uur aan kennis wordt aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Daarnaast lijkt er ruimte te zijn voor eigen invulling van de student bij het vak 'interventies' en binnen verschillende stageopdrachten. Binnen het keuzevak 'outdoor en more' wordt gebruik gemaakt van de natuur. Een kanttekening hierbij is dat binnen dit vak de nadruk ligt op de persoonlijke ontwikkeling en de natuur hierin een bijrol heeft, in die zin dat het programma zich afspeelt in een natuurlijke omgeving.

Uit deze resultaten kunnen de onderzoekers concluderen dat er minimale kennis wordt aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Wegens de eigen invulling die hogescholen kunnen geven aan de landelijk gestelde richtlijnen kan er gesteld worden dat de uitkomsten van het uitgevoerde literatuuronderzoek niet doorgetrokken kunnen worden naar het curriculum van andere hogescholen die de opleiding Social Work aanbieden. Dit betekent dat het veranderen van het curriculum met betrekking tot een eventuele implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie neerkomt op maatwerk en er per hogeschool gekeken moet worden naar de (on)mogelijkheden.

5.2 Werkveld van de GGZ

De resultaten van de interviews met de GGZ-agogen uit het werkveld laten zien dat de natuur als aanvullende behandeloptie wordt toegepast tijdens het behandelen en/of begeleiden van cliënten. Ook is uit deze interviews gebleken dat er verschillende behoeften liggen met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. De GGZ-agogen geven namelijk aan dat zij graag meer bekendheid en bewustwording zouden willen zien rondom de positieve effecten van de natuur en de manieren waarop de natuur ingezet kan worden binnen de hulpverlening. Volgens de GGZ-agogen zou hier een winstkans liggen voor de opleiding Social Work en zij geven aan dat binnen de opleiding de toekomstige GGZ-agogen het beste onderwijslessen zouden kunnen worden aangeboden die hen voorzien van zowel theoretische als ervaringsgerichte kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie.

5.3 Docenten en studenten

Uit de interviews blijkt onder alle respondenten interesse te zijn voor de natuur en het benutten van de natuur in de hulpverlening van de GGZ. Ook komt er naar voren dat er behoefte onder docenten en studenten heerst om binnen de opleiding meer ruimte te krijgen voor de natuur. De studenten geven aan graag meer kennis te willen (hebben) ontvangen met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding. Hier spreken zij van ervaringsgerichte maar ook theoretische kennis. Bij dit laatste wordt er gedoeld op kennis over de positieve effecten van de natuur en over handvatten rondom de vraag hoe de natuur ingezet kan worden in relatie tot de cliënten.

Uit paragraaf 5.2 en 5.3 kunnen de onderzoekers concluderen dat er zowel binnen het werkveld van de GGZ als binnen de opleiding Social Work behoefte bestaat tot meer bekendheid en bewustwording rondom de natuur. Dit kan worden bereikt door de natuur als aanvullende behandeloptie te implementeren binnen de opleiding en hierdoor studenten te voorzien van zowel theoretische als ervaringsgerichte kennis rondom dit onderwerp.

5.4 Eindconclusie

De hoofdvraag luidt: *'In hoeverre kan de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage leveren aan de opleiding Social Work, zodat GGZ-agogen beschikken over de kennis en competenties om dit in het werkveld toe te kunnen passen?'*

Uit het onderzoek is gebleken dat er te weinig ruimte is voor de natuur binnen de opleiding Social Work. Zowel GGZ-agogen uit het werkveld als docenten en studenten binnen de opleiding hebben de behoefte aan meer (ervaringsgerichte en theoretische) kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. De onderzoekers kunnen concluderen dat de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage kan leveren aan de opleiding Social Work, door eerdergenoemde kennis binnen de opleiding te implementeren.

5.4 Aanbevelingen

Op basis van de bovenstaande conclusie worden er de volgende aanbevelingen gedaan:

5.4.1 Werkvormen binnen het onderwijs

Uit het onderzoek is gebleken dat er een behoefte is naar ervaringsgerichte kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Echter, uit verschillende interviews is gebleken dat er niet zomaar een nieuw vak toegevoegd kan worden binnen het curriculum. Hierop hebben de onderzoekers de volgende aanbeveling: het implementeren van werkvormen binnen de opleiding Social Work, gericht op het opdoen van ervaringsgerichte kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Deze werkvormen kunnen binnen bestaande modules (en voorgeschreven richtlijnen van het landelijke opleidingsdocument) toegevoegd worden, waardoor de inhoud hetzelfde blijft en alleen de invulling van de les veranderen zal. Om deze aanbeveling inzichtelijk te maken voor de lezer, is deze uitgewerkt in het beroepsproduct alsmede een voorbeeld van een eventuele praktische toepassing van deze aanbeveling. Het beroepsproduct is te vinden in bijlage 8.

5.4.2 Aanbieden van theoretische kennis

Een ander gegeven wat door middel van het onderzoek naar voren is gekomen, is dat er naast behoefte aan ervaringsgerichte kennis, ook behoefte blijkt te zijn naar theoretische kennis. Zoals al eerder aangegeven, is uit de interviews gebleken dat er binnen het curriculum niet zomaar ruimte is om een nieuw vak toe te voegen. Daarom bevelen de onderzoekers het implementeren van theoretische kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie, naast de al bestaande kennis binnen de methodische vakken, aan. Hiermee wordt bedoeld, dat kennis rondom de natuur, naast kennis die studenten al krijgen over andere (aanvullende) begeleiding-, therapie, coaching en of behandelvormen, wordt aangeboden. Om dit inzichtelijk te maken wordt onderstaand een mogelijk voorbeeld gegeven over hoe de theorie met betrekking tot natuur als aanvullende behandeloptie geïmplementeerd kan worden binnen een al bestaand vak.

- Voorbeeld aan de hand van het vak interventies:

Binnen dit vak wordt een module 'herstelgericht werken' aangeboden. Deze module legt de nadruk op het bevorderen van persoonlijk herstel van cliënten en biedt daarvoor praktische interventies aan, waaronder een beroep te doen op de 'eigen kracht' van de cliënten. Binnen deze module zou theoretische uitleg met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie, gericht op de positieve effecten en de toepasbaarheid van de natuur in de vorm van opdrachten, goed aansluiten aangezien de natuur bijdraagt aan het persoonlijk herstel van cliënten. Tenslotte krijgt de student binnen deze module de ruimte om twee interventies te ontwerpen voor cliënten. Hierin zou de theorie met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie op praktische wijze toegepast kunnen worden in de praktijk.

5.4.3 Meer bewustwording creëren onder docenten

Een derde aanbeveling is om docenten binnen de opleiding Social Work kennis en ervaring op te laten doen met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Op deze manier kan er meer bewustwording en draagvlak onder hen worden gecreëerd. Het creëren van voornoemde aandachtspunten kan worden bereikt door het houden van een workshop, een ervarings-dag of een ervarings-les. Om deze aanbeveling inzichtelijk te maken wordt onderstaand één van bovenstaande ideeën kort uitgewerkt aan de hand van een voorbeeld:

- Voorbeeld van een ervarings-dag

Een ervarings-dag organiseren met docenten van de opleiding Social Work, waarbij zowel ervaringsgerichte als theoretische kennis wordt aangereikt met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Dit met het doel om draagvlak te creëren onder docenten. Deze kennis zou kunnen worden aangeboden door een intern persoon van de opleiding Social Work, die over deze kennis beschikt en enthousiast is om zijn of haar enthousiasme (en kennis) over te dragen op de rest van het team. Wanneer er geen geschikte interne kandidaat is, kan er gekozen worden voor een extern persoon buiten de opleiding, zoals bijvoorbeeld een wandel- of buitencoach.

Een mogelijke opzet voor de ervarings-dag:

1. Starten met een korte kennismaking in een lokaal met een koffie en thee.
2. Rondje waarbij de vraag gesteld wordt: 'Bemerkt u effecten van de natuur op uw psychisch functioneren en zo ja, welke?' om vast een eerste bewustwording te creëren en te pijken welke kennis er (al) is of juist ontbreekt.
3. Kennis aanbieden over de effecten van de natuur op het psychische en lichamelijke functioneren
4. Met het gehele team naar buiten (het liefst naar een natuurlijke omgeving). Hierbij de kennis praktisch maken door het uitvoeren van bijvoorbeeld de werkvormen, uitgewerkt in het beroepsproduct.
5. Na afloop reflecteren over de opgedane ervaringen.

5.4.4 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Aangezien er tijdens ons onderzoek allerlei andere interessante aspecten naar voren kwamen om te onderzoeken maar hier geen tijd voor was, worden hier aanbevelingen voor vervolgonderzoek benoemd.

Allereerst zou het voor de implementatie van de aanbevelingen van belang zijn om deze te testen en naderhand te evalueren om de kwaliteit en toepasbaarheid te waarborgen. Verder zou het voor

vervolgonderzoek boeiend zijn om te onderzoeken hoe cliënten die de natuur aangeboden krijgen, dit binnen een hulpverleningstraject ervaren en of er onder de cliëntgroep onvulde behoeften zijn rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Verder zou een interessante invalshoek zijn om te kijken wat de zorgverzekeraar nodig heeft om de natuur als aanvullende behandeloptie als een erkende methode aan te merken, zodat deze methode (zoals vele andere methoden) ook vergoed kan worden.

Hoofdstuk.6. Discussie

Dit hoofdstuk bevat een kritische beschouwing van het onderzoek naar in hoeverre de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage kan leveren aan de opleiding Social Work.

6.1 Brontriangulatie

Om de validiteit van dit onderzoek te waarborgen is er gebruik gemaakt van de triangulatiemethode (Van der Donk & van Lanen, 2017, p. 46). Deze brontriangulatie is gerealiseerd door het toepassen van verschillende onderzoeksmethoden, waaronder literatuuronderzoek en het gebruik van input uit de praktijk door middel van interviews met zowel GGZ-agogen uit het werkveld als docenten en studenten van de opleiding Social Work.

6.2 Literatuurstudie

Om de literatuurstudie zo volledig mogelijk uit te voeren is er gekozen voor diverse bronnen. Het onderwerp "natuur als aanvullende behandeloptie" is erg breed. Om de lezer zo goed mogelijk mee te nemen is er bij de inleiding voor gekozen om enkele positieve effecten van de natuur te beschrijven. Hier is echter sterk in gekaderd, wegens het gebrek aan ruimte en het niet te ver af willen wijken van de onderzoeksvraag.

Tijdens de literatuurstudie voor deelvraag één liepen de onderzoekers tegen een soortgelijk probleem aan. In deze betreffende deelvraag is er onderzocht wat er aangeboden wordt aan kennis over de natuur als aanvullende behandeloptie binnen het curriculum van Social Work. Uit het landelijke opleidingsdocument bleek dat hogescholen een eigen invulling kunnen geven aan de inhoudelijke richtlijnen die zij stellen. Hierdoor kan de inhoudelijke vormgeving van de opleiding Social Work per hogeschool verschillen. De onderzoekers hadden niet de tijd om van elke hogeschool het curriculum van de opleiding Social Work te analyseren. Hierdoor is er besloten om van één hogeschool (de CHE) het curriculum volledig te analyseren en onze conclusies, aanbevelingen en product hierop te baseren. Wanneer dit onderzoek herhaald zou worden bij een andere hogeschool, dan kunnen deze resultaten mogelijk niet geheel overeenkomen.

6.3 Interviews

De interviews zijn afgenomen bij 3 docenten, 2 studenten en 3 GGZ-Agogen. De betrouwbaarheid van deze interviews zijn gewaarborgd door per doelgroep dezelfde vragen te stellen, aan de hand van vooraf geschreven interviewleidraden (Donk, C. van der Lanen, B, 2017). Hierdoor zijn de uitkomsten veelal eenduidig en daarnaast ook eenvoudig te vergelijken met elkaar. Het risico wat het houden van interviews met zich meebrengt, is dat er een kans aanwezig is op sociaal wenselijke antwoorden. Om de validiteit te waarborgen is er gekozen om de interviewleidraden van tevoren niet op te sturen en tijdens interviews gericht door te vragen.

Alle respondenten zijn geselecteerd op ten minste enige interesse in de natuur, wat mogelijk de uitkomsten enigszins heeft kunnen kleuren. De reden dat de onderzoekers hiervoor gekozen hebben is uitvoerig beschreven bij de kritische verantwoording (paragraaf 3.2.1).

Door de komst van de coronacrisis zijn mensen meer de buitenlucht op gaan zoeken, waardoor er meer waardering voor de natuur is ontstaan (Batenburg et al., 2021). Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat, indien dit onderzoek na de coronacrisis herhaald zou worden, er afwijkende antwoorden kunnen worden gegeven.

6.4 Definiëring 'natuur als aanvullende behandeloptie'

Met de natuur bedoelen de onderzoekers: 'Alles op aarde wat niet door de mens is gemaakt zoals de planten, dieren, bergen enz.' (Groot woordenboek hedendaags Nederlands, 2008, p. 238). Dit onderzoek laat over de toepassing van de natuur in de hulpverlening veel ruimte voor eigen interpretatie. Hier is bewust voor gekozen. De onderzoekers vinden dat er ontelbare mogelijkheden zijn om de natuur te benutten. De onderzoekers willen hiermee stimuleren dat een ieder na gaat wat bij henzelf en/of bij de cliënt past.

De onderzoekers hebben voor het begrip 'behandeloptie' gekozen, waarmee 'behandeloptie' fungeert als een overkoepelend begrip. De achterliggende reden hiervoor is de brede opleiding die GGZ-Agogen volgen, met vele mogelijke uiteenlopende toekomstige functies. Met het begrip 'behandeloptie' wordt bedoeld: alle vormen van hulpverlening binnen het werkveld van de GGZ, zoals: begeleiding, therapie, behandeling en coaching (Vries, 2009).

6.5 Vervolgonderzoek

Wegens de beperkte beschikbare tijd zijn er verschillende, mogelijk interessante en aanvullende niveaus niet aan bod gekomen binnen dit onderzoek. Met dit onderzoek is er voornamelijk gericht op de opleiding Social Work en haar (reeds afgestudeerde) studenten. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek zijn benoemd bij hoofdstuk 5, punt 5.

6.6. Toegevoegde waarde van ons onderzoek m.b.t. de organisatie

De toegevoegde waarde van ons onderzoek voor de Wetenschapswinkel is allereerst dat de resultaten, conclusies, aanbevelingen en het product een bijdrage leveren aan het grote, nog lopende onderzoek naar de natuur als behandelkamer. Deze bijdrage wordt geleverd door nieuwe kennis en inzichten met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie aan te dragen. Zo is de aanwezige kenniskloof tussen het onderwijs en de basis GGZ helder geworden en ook waar de behoeften liggen van de betrokken partijen (rondom deze kloof). De opdracht gevende organisatie heeft haar waardering uitgesproken over de inhoud van het onderzoeksverslag en daarbij aangegeven de resultaten toe te willen voegen aan de brochure die zij als beroepsproduct aan het ontwerpen zijn.

Uit de resultaten van het onderzoek is één van de aanbevelingen uitgewerkt tot het beroepsproduct 'de praktische handreiking voor natuurlijk onderwijs'. De opdracht gevende organisatie heeft aangegeven het product heel helder en bruikbaar te vinden en dit product ook toe te willen voegen in haar brochure. De onderzoekers zijn hiermee positief verrast en zijn blij met de waardering die hun werk hiermee krijgt.

6.6.1 Reflectie beroepsproduct

Ondanks eerdergenoemde complimenten zijn de onderzoekers kritisch over de directe implementatie van het beroepsproduct. Naar aanleiding van de gemaakt SWOT-analyse is namelijk gebleken dat het product, naast vele sterke kanten en mogelijk te benutten kansen, ook zwakke kanten en bedreigingen kent. Om dit zorgvuldig in kaart te brengen is er een uitgebreide SWOT-analyse uitgewerkt in het beroepsproduct, te vinden in hoofdstuk 3 paragraaf 3.2.

De onderzoekers zien enkele zwakke kanten en eventuele risico's met betrekking tot het implementeren van de natuurlijke werkvormen. De onderzoekers kunnen niet ontkennen dat zij het jammer vinden dat deze risico's aanwezig zijn. Om de risico's in te perken zijn er mogelijke preventieve maatregelen beschreven, maar het risico valt desondanks niet uit te sluiten.

Al met al zien de onderzoekers een flexibel en eenvoudig toepasbaar product wat met geen of lage kosten goed aansluit op de behoeften van de betrokken partijen. De coronamaatregelen hebben de interesse voor de natuur dusdanig aangewakkerd waardoor er op het gebied van implementatie niet veel moeilijkheden worden gezien. Een kritische gedachte hierbij is echter wel dat, wanneer het coronavirus verleden tijd is, de mogelijkheid zich kan voordoen dat er ineens veel minder vraag kan zijn naar ervaringsgerichte kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie.

Literatuurlijst

- Annerstedt, M., & Wharborg, P. (2011). Nature-assisted therapy: Systematic review of controlled and observational studies (p. 371-388). Geraadpleegd van <file:///C:/Users/Dell/Downloads/1403494810396400.pdf>
- Batenburg, N., Brink, T., Buunk, E., Franzke, E., Geerts, D., Hartnack, G., Laat, J., Laming, A., Meulen, S., Minderman, J., Pal, T., Rietberg, B., Steeghs, M., Stobbelaar, D.J., Stuivenberg, F., Veen, F., Veldhuis, K., Verschuur, M., & Wiel, B. (2021). Groen: vakblad voor ruimte in groen en landschap. Amersfoort, Nederland: ELBA\REC.
- Berg, A. E. van den (2012). Natuur als therapie: omgevingspsychologisch onderzoek. De Friesland Zorgverzekeraar.
- Berg, A.E. van den (2013). Waarom wij natuur nodig hebben. Factsheet natuur en gezondheid. IVN.
- Berg, A.E. van den (2015). Groen in de zorg: Een quick-scan inventarisatie van het groene zorgaanbod in Nederland. Geraadpleegd van <http://www.agnesvandenbergh.nl/groenzorgaanbod.pdf>
- Cooley, S. J., Jones, C. R., Kurtz, A., & Robertson, N. (2020). 'Into the Wild': A metasynthesis of talking therapy in natural outdoor Spaces. *Clinical Psychology Review*, 101841.
- Donk, C., & Lanen, B. (2019). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn* (3de editie). Bussum: Coutinho.
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2017). Analyseren en concluderen. *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn* (p. 223-224). Bussum: Coutinho.
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2017). Bevragen. *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn* (p. 198-199). Bussum: Coutinho.
- Vektis (2021). Feiten en cijfers over de wachttijden in de GGZ. Geraadpleegd op 22 mei 2021, van <https://www.vektis.nl/intelligence/publicaties/factsheet-wachttijdinformatie-ggz>
- Vries, S. de (2009). Beleving & recreatief gebruik van natuur en landschap. Wageningen: Alterra.
- Vries, H. (2021). Kosten en vergoedingen wandelcoaching - Groene Stappen. Geraadpleegd op 16 april 2021, van <https://www.groenestappen.nl/kosten/#:~:text=Wandelcoaching>
- Graaf, van, R., Have, ten, M., & Dorselaer, S., (2010). De psychische gezondheid van de Nederlandse bevolking. NEMESIS-II, Opzet en eerste resultaten. Trimbos-instituut.
- Graaf, N. de (2021, 10 februari). Psycholoog in coronatijd: samen de natuur in. *Reformatisch Dagblad*, pp. 6-7.
- Groot woordenboek hedendaags Nederlands* (4e editie). (2008). Utrecht: Van Dale.
- Grit, R. (2011). *Projectmanagement* (p. 2-3). Amsterdam: Noordhoff uitgevers
- Hagelstein, E. (2021, 09 mei). De moeder van verongelukte backpacker Gerben (28) is nu wandelcoach: 'verdriet blijft, maar de natuur heelt'. *De Gelderlander*, pp.8-9.
- Hauw, M. van der., Beek, A. van., & Ridderikhof, H. (2021). Ik hoop dat zorgprofessionals de kracht van natuur gaan benutten in hun werk. *Scherp, relatie magazine*, pp 5-7.

Hassink, J., Vaandrager, L. & Jansen, J. (2017). Factsheet Groene re-integratiepraktijken voor mensen met psychische problemen. Wageningen University & Research. Geraadpleegd van <https://research.wur.nl/en/publications/factsheet-groene-re-integratiepraktijken-voor-mensen-met-psychisc>

Houtman, I., Kraan, K., & Venema, A. (2019). *Oorzaken, gevolgen en risicogroepen van burn-out*. Den Haag. Tussenrapportage, TNO 2019 R11309.

Huinink, S. (2020). *Vergroening in de GGZ: Onderzoek naar de voor en nadelen van wandeltherapie* (bachelor scriptie, Hanzehogeschool Groningen). HBO kennisbank.

IVN, (2021). Groen als medicijn in de GGZ. Geraadpleegd op 12 mei 2021, van <https://www.ivn.nl/nieuws/groen-als-medicijn-in-ggz>

Jongbloets, R.I. (2021). Praktijk voor psychologie. *Wat is generalistische en specialistische zorg?* Geraadpleegd op 28 mei 2021, van <https://www.praktijkherten.nl/ggz.php#:~:text=De%20Generalistische%20Basis%20GGZ%20is,complexe%20of%20vaker%20terugkerende%20klachten.>

Kort, E. (2021). Wat is een stakeholder. Geraadpleegd op 28 mei 2021, van <https://brownpaperaudit.nl/stakeholderanalyse/>

Kreek, J. (2015). Prestatiemaatschappij leidt tot stressmaatschappij - de Baak. Geraadpleegd op 22 maart 2021, van <https://debaak.nl/inspiratie/artikelen/2015/07/prestatiemaatschappij-leidt-tot-stressmaatschappij/>

Meinardi, L. (2017). Landelijk opleidingsdocument Sociaal Werk. Geraadpleegd van https://www.vereniginghogescholen.nl/system/profiles/documents/000/000/212/original/Landelijk_opleidingsdocument_Sociaal_Werk_-_downloadversie.pdf?1494439200

Meinardi, L. (2017). Landelijk opleidingsdocument Sociaal Werk (p. 36-46). Geraadpleegd van https://www.vereniginghogescholen.nl/system/profiles/documents/000/000/212/original/Landelijk_opleidingsdocument_Sociaal_Werk_-_downloadversie.pdf?1494439200

Nivel, (2018). Toename patiënten met psychische en sociale problemen. Geraadpleegd op 19 maart 2021, van <https://www.nivel.nl/nl/nieuws/toename-patienten-met-psychische-en-sociale-problemen-de-huisartsenpraktijk>

Peters, L. (2017). *Opgebrand door emoties*. Een studie naar de relatie tussen de verschillende vormen van emotionele arbeid en burn-outklachten (Masterscriptie, universiteit Utrecht). Scriptiearchief universiteitsbibliotheek.

Pfeiffer, L.H. (z.d.). Wetenschapswinkel. Wageningen University & Research. Geraadpleegd van <https://www.wur.nl/nl/Waardecreeatie-Samenwerking/Samenwerken-met-WUR/wetenschapswinkel.htm>

Pijpker, R. (2021). De natuur als behandelkamer voor volwassenen.

Registerplein (z.d.). Register GGZ agogen. Geraadpleegd op 28 mei 2021, van, <https://www.registerplein.nl/registers/register-ggz-agogen/#:~:text=voor%20geestelijke%20gezondheidszorg.->

,De%20ggz%20Dagoog%20is%20gespecialiseerd%20in%20het%20ondersteunen%20van%20het,psychi
atrische%20aandoening%20of%20een%20verslaving.

Rijksoverheid, (2017). Kwaliteitsafspraken hoger onderwijs. Geraadpleegd op 16 april 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hoger-onderwijs/kwaliteitsafspraken-hoger-onderwijs#:~:text=Geld>

RIVM. (2019). Ruim 25 miljard in 2017 uitgegeven aan psychische aandoeningen. Geraadpleegd op 27 maart 2021, van <https://www.rivm.nl/nieuws/ruim-25-miljard-in-2017-uitgegeven-aan-psychischeaandoeningen>

Trimbos instituut (2020). Impact coronacrisis op psychische hulpverlening. Geraadpleegd op 7 mei 2021, van <https://www.trimbos.nl/actueel/nieuws/bericht/merkbare-impact-coronacrisis-op-werk-en-welzijn-psychische-hulpverleners>

White, M.P., Alcock, I., & Grellier, J. (2019). Spending at least 120 minutes a week in nature is associated with good health and wellbeing. *Scientific Reports* 9, 7730.

Wikipedia (2021). Geraadpleegd op 28 mei 2021, van <https://nl.wikipedia.org/wiki/Curriculum#:~:text=Curriculum%20is%20een%20uit%20het,die%20behaald%20dienen%20te%20worden>.

Bijlage.1. Definiëring begrippen

Basis GGZ: Behandeling binnen de GGZ voor mildere, niet-complexe psychische problemen en aandoeningen. Voorbeelden: burn-out, overspannenheid, somberheid, gevoelens van stress, lichte psychische klachten, etc. (Jongbloets, 2021).

Curriculum: is een uit het Latijn afkomstige term voor het leerplan van een school of opleiding. Het curriculum bevat ten minste een opsomming van de leerstof en de doelen die behaald dienen te worden (Wikipedia, 2021).

GGZ-agogen: De ggz-agoog is gespecialiseerd in het ondersteunen van het persoonlijk en maatschappelijk herstel van mensen met een psychiatrische aandoening of een verslaving (Registerplein, z.d.).

Natuur: 'Alles op aarde wat niet door de mens is gemaakt zoals de planten, dieren, bergen enz.' (Groot woordenboek hedendaags Nederlands, 2008, p. 238).

Natuur als aanvullende behandeloptie: Het geven van therapie, behandeling of begeleiding in een natuurlijke omgeving (Vries, 2009).

Stakeholdersanalyse: Een stakeholderanalyse is het proces van het beoordelen van een systeem en mogelijke wijzigingen daarin in relatie tot relevante en geïnteresseerde partijen (Kort, 2021).

Wetenschapswinkel: organisatie die zich richt op het bemiddelen van vragen die niet gesteld zijn vanuit een profijtbeginsel (WUR, z.d.).

Bijlage 2: De Stakeholdersanalyse

Stakeholder	Vertegenwoordiger:	Rol	Toegevoegde waarde	Belang	Relatie
Wetenschapswinkel Universiteit Wageningen	Roald Pijpker & Esther van Veen	Opdrachtgevers	Waarde: meedenken, helpen beslissen en informatie leveren	Groot belang (wegens leveren van nieuwe informatie)	Grote overeenstemming, wekelijks contact
Geïnterviewde GGZ Agogen	Werkveld van de GGZ	Respondenten	Waarde: visies aandragen, meedenken en informatie leveren	Indirect belang gezien er geen direct resultaat zal zijn	Er is overeenstemming, eenmalig inhoudelijk contact
Geïnterviewde docenten Social Work	De opleiding Social Work	Respondenten	Waarde: meedenken, informatie leveren, visies aandragen	Direct belang (ons onderzoek kan nieuwe inzichten geven)	Er is overeenstemming, eenmalig inhoudelijk contact
Geïnterviewde studenten Social Work	De opleiding Social Work, uitstroompr ofiel GGZ- Agoog	Respondenten	Waarde: meedenken, informatie leveren en visies aandragen	Indirect belang, de stem van de student telt mee in ons onderzoek	Er is overeenstemming, eenmalig inhoudelijk contact

Bijlage 3: Uitwerking praktijkprobleem volgens de 5XW+H methode

Onderstaand is volgens de 5xW+H methode onze probleemstelling uitgewerkt om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen (van der Donk & van Lanen, 2019).

<p>1. Wat is het probleem?</p>	<p>Groen wordt in het werkveld van de GGZ steeds meer toegepast. Er ontbreekt in het werkveld van de GGZ echter een vaste methodiek/vaste werkwijze van hoe de natuur ingezet kan worden tijdens behandelen van cliënten, waardoor iedereen zijn eigen ding doet en natuur ondergewaardeerd blijft en niet tot ten uiterste wordt benut ten goede van zowel hulpverlener als cliënt. Daarnaast blijkt uit recent onderzoek dat meerdere GGZ instellingen het erover eens zijn dat natuur moet worden ingezet tijdens de behandeling van allerlei psychische problemen (IVN, 2021). Wanneer GGZ-agogen niet beschikken over de nodige kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie en hierdoor een minder compleet aanbod kunnen bieden, is de kans groot dat zij niet goed kunnen aansluiten op waar het werkveld (en de cliënt) behoefte aan heeft.</p>
<p>Sub-vraag van vraag 1: Waarover zouden wij meer willen weten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zit het onderwijs te wachten op natuur als behandelkamer in haar vakkenpakket? • Wat denken docenten en studenten hiervan? • Wat wordt er nu al precies geboden? • Welke methodieken zijn er/worden er überhaupt aangeboden? • Wat vindt het werkveld, waar heeft het werkveld behoefte aan?
<p>2. Wie heeft met het probleem te kampen?</p>	<p>Indirect:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Overheid: kosten van de GGZ zijn hoog, psychische problematiek stijgt, wachtlijsten stijgen en werkdruk onder hulpverleners stijgt, waardoor er meer uitval dreigt (wat weer zorgt voor langere wachtlijsten enzovoort). Integratie van groen in de GGZ kan eerdergenoemde ontwikkelingen tegengaan. • Onderwijs: het onderwijs moet een zo volledig mogelijk aanbod bieden om professionals met een goede

	<p>gereedschapskist het werkveld in de laten gaan. Er zijn aanwijzingen dat hier de opleiding Social Work haar studenten niet (of nauwelijks) opleidt met kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Dit zou betekenen dat het onderwijs wat GGZ-agogen ontvangen niet voldoende meer aansluit op de meest recente ontwikkeling van het werkveld van de GGZ (IVN, 2021).</p> <p>Direct:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgprofessionals: Zorgprofessionals in de Basis GGZ ervaren een kenniskloof doordat zij vanuit de opleiding niet geleerd hebben hoe zij natuur in kunnen zetten bij het behandelen van hun cliënt(en), terwijl dit in de praktijk wel toe wordt gepast. • Cliënten: 17% van de cliënten ervaart onvrede doordat er onvoldoende zorg op maat geboden wordt (Graaf, 2010).
<p>3. Wanneer treedt het probleem op?</p>	<p>Voor de cliënt: wanneer zij onvoldoende zorg op maat geboden krijgen en hierdoor geen oplossing vinden voor hun probleem.</p> <p>Voor de hulpverlener: wanneer zij tegen de kenniskloof aanlopen. Daarnaast wanneer hulpverleners de onderkende waarde van de natuur ervaren en hierdoor onvoldoende voet aan de grond krijgen om de natuur veelzijdig in te zetten in de Basis GGZ.</p> <p>Voor de overheid: wanneer de negatieve ontwikkelingen (toename psychische problematiek gevallen, toename wachtlijsten, toename kosten, toename werkdruk) blijven toenemen.</p>
<p>4. Waarom is het een probleem?</p>	<p>Studenten van sociale opleidingen missen een stuk kennis als het gaat om behandelen in de natuur. Opleidingen moeten een compleet aanbod geven van al de te behandelen manieren, op deze manier kan er zorg op maat worden geboden en veel geld worden bespaard.</p>
<p>5. Waar doet het probleem zich voor?</p>	<p>Binnen de sector van de GGZ.</p>
<p>6. Hoe is het probleem ontstaan?</p>	<p>Door het de opkomst van de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de GGZ.</p>

Doordat deze vorm niet erkend wordt maar wel wordt toegepast is er schuring. Vervolgens past ook de opleiding (zoals uit signalen blijkt) het niet of nauwelijks toe binnen het curriculum waardoor het in een cirkeltje rond blijft gaan.

Bijlage 4: Interviewleidraad GGZ-agogen

Interviewleidraad GGZ-agogen, behorend bij deelvraag.2.

Voor de beantwoording van deelvraag twee zijn in totaal drie respondenten uit het werkveld van de GGZ geïnterviewd die GGZ-agoog zijn maar daarbij ook de natuur bewust inzetten in de behandeling/begeleiding van cliënten uit de GGZ. De onderzoekers hebben ervoor gekozen om de vragen zoveel mogelijk door één persoon te laten stellen. Dit om op die manier een duidelijke structuur in het interview te houden. Daarbij is er gekozen voor een semigestructureerd interview, wat inhoudt dat er vooraf vragen zijn opgesteld maar er wel de mogelijkheid was om door te vragen. Hier is voor gekozen om in het interview een zo nauw mogelijke verbinding te maken tussen de deelvraag en de ervaringen als GGZ-agoog en buitencoach. Daarnaast is er in de interviewleidraad gebruik gemaakt van de 'trechterstructuur' wat inhoudt dat de onderzoekers begonnen met het stellen van algemene vragen en gaandeweg de vragen steeds specifiek werden (Van der Donk, Van Lanen (2017)).

Beschrijving doel, opbouw en inhoud van het interview

Het doel van deze interviews is om inzicht te krijgen in waar de GGZ-agogen in het werkveld van de GGZ behoefte aan hebben als het gaat om kennisgeving over de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding Social Work. Hierbij zijn er 3 GGZ-agogen geïnterviewd die de meerwaarde van natuur in de behandeling van hun cliënten inzien en/ of zelf toepassen als wandelcoach. Hier hebben de onderzoekers voor gekozen omdat zij zowel als GGZ-agoog en/of als wandel(lifestyle) coach ervaring hebben in de GGZ en daardoor een volledig beeld kunnen schetsen over hoe de natuur als aanvullende behandeloptie in het werkveld al wordt ingezet en welke kennis binnen de opleiding Social Work nog nodig is om de natuur als GGZ-agoog in te kunnen zetten.

Manier van opname van het gesprek

De interviews zullen worden opgenomen door middel van een audio opname. Voorafgaand aan het onderzoek vragen de onderzoekers toestemming aan de GGZ-agogen voor geluidsopnames en het gebruiken van de antwoorden in het onderzoeksverslag.

Afspraken rondom anonimiteit en het terugkoppelen van de resultaten

De namen van GGZ-agogen zullen geanonimiseerd worden wanneer zij dat wensen. De resultaten van het onderzoek zullen worden teruggekoppeld, zodat de respondenten dit kunnen inzien.

Inleiding:

- Kennismaking
- Doel benoemen, op welke wijze het interview gevoerd zal worden en hoelang het ongeveer zal duren.
- Toestemming vragen voor audio opname

<ul style="list-style-type: none"> - Inleidend benoemen: -Wat wij bedoelen, met de natuur als behandelruimte en onze hoofdvraag benoemen. - Korte uitleg over ons onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie' en waarom wij dit graag willen onderzoeken. - Ruimte maken voor vragen vanuit de interviewpersoon. 	
<p>Kern:</p>	<p>Onderwerpen:</p> <p>Inhoud van de functies(kort)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is uw functie binnen (...) ? - Kunt u ons iets vertellen over hoelang u al werkzaam bent als GGZ- agoog en hoelang als buitenspecialist/ lifestylecoach? - Kunt u ons vertellen, wat de doelgroep(en) zijn waar u mee werkt? (Is dit een relevante vraag m.b.t. deze deelvraag?) - Wat is de reden dat u naast GGZ-agoog nu ook werkzaam bent als buitenspecialist/ lifestyle coach? <p>Ervaringen als GGZ-agoog & Wandelcoach</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe ervaart u het om zowel als GGZ-agoog als, als lifestylecoach Wandelcoach actief te zijn? - Hoe ervaart u deze combinatie? - Wat spreekt u hierin het aan? - Welke rol speelt de natuur hierin? <p>Methode</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat maakt dat u het behandelen in de natuur bent gaan toepassen in de behandeling/ begeleiding van cliënten? - Hoe bent u wandelcoach geworden? Welke opleiding heeft u hiervoor genuttigd ect - Op welke manier zet u de natuur in tijdens het behandelen/ begeleiden van cliënten?

	<ul style="list-style-type: none"> - Welke effecten heeft dit voor u? En voor uw cliënten? <p>Behoeften vanuit het werkveld</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat hebt u als GGZ-agoog nodig om de natuur bewust in te kunnen zetten? - Wat mist u hierin/ waar ligt de behoefte vanuit het werkveld? <p>Opleiding Social Work</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zou een goede aanvulling kunnen zijn op het onderwijs van de opleiding Social Work? - Wat had u in het begin van je loopbaan nodig gehad vanuit het onderwijs om de natuur (bewust) in te kunnen zetten? - Als behandelen in de natuur ingezet zou worden binnen het onderwijs, wat zou u dan aan willen raden om toe te voegen/wat zou volgens nu onmisbaar zijn?
<p>Slot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ruimte geven voor aanvullende opmerkingen - Aangeven wat we met de data gaan doen en dat we van plan zijn terug te koppelen - Bedanken! 	<ul style="list-style-type: none"> - Heeft u nog aanvullende opmerkingen naar aanleiding van ons gesprek?

Bijlage 4.1: Interviewleidraad docenten

Interviewleidraad docenten, behorend bij deelvraag 3.

Voor de beantwoording van deelvraag drie, zijn in totaal vijf respondenten geïnterviewd, waarvan drie docenten van de opleiding Social Work, die daarnaast zelf de natuur ook bewust inzetten en/of daar de meerwaarde daarvan inzien. Daarnaast zijn er ook Social Work studenten benaderd voor een interview (met het uitstroomprofiel GGZ) en zelf ook de meerwaarde van natuur inzien in hun persoonlijk leven.

Er is gekozen om respondenten vanuit de opleiding Social Work te interviewen voor ons onderzoek omdat zij degene zijn die het dichtst bij het gegeven onderwijs staan en daardoor een goed beeld kunnen geven waar hun behoeftes liggen als het gaat om de natuur als aanvullende behandeloptie. Om van de docenten als de studenten een zo'n concreet mogelijk antwoord te krijgen, is er gekozen om voor het beantwoorden van deze deelvraag per doelgroep, een aparte interviewleidraad te maken om de vragen zo goed mogelijk aan te laten sluiten per doelgroep. Hiervan is er één specifiek gericht op de docenten en één specifiek gericht op de studenten.

Beschrijving, doel en opbouw van het interview

Het doel van dit interview is om inzicht te krijgen waar de docenten van de opleiding Social Work behoefte aan hebben als het gaat om de natuur als aanvullende behandeloptie. Hierbij hebben de onderzoekers 3 docenten geïnterviewd die de meerwaarde van natuur inzien en/ of daarnaast ook zelf inzetten. We hebben ervoor gekozen om docenten te interviewen die zelf ook raakvlakken hebben met de natuur. Dit omdat zij als docent weten wat er binnen de opleiding al wel/ niet wordt aangeboden en welke behoeftes er liggen als het gaat om het inzetten van de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding

Manier van opname van het gesprek

De interviews zullen worden afgenomen en opgenomen door middel van een audio opname. Voorafgaand aan het onderzoek vragen wij toestemming aan de docenten voor geluidsopnames en het gebruiken van de antwoorden op de interviewvragen.

Afspraken rondom anonimiteit en het terugkoppelen van resultaten

Een beschrijving van de afspraken over anonimiteit en het terugkoppelen van resultaten
De namen van docenten zullen geanonimiseerd worden wanneer zij dat wensen. De resultaten van het onderzoek zullen worden teruggekoppeld, zodat de geïnterviewden dit kunnen inzien.

<p>Inleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennismaking • Doel benoemen, op welke wijze het interview gevoerd zal worden en hoelang het ongeveer zal duren. • Toestemming vragen voor opname maken. <p>Inleidend benoemen:</p> <p>-Wat wij bedoelen, met de natuur als behandelruimte en onze hoofdvraag benoemen.</p> <p>-De uitkomsten van deelvraag.1.</p> <p>Literatuuronderzoek naar het Curriculum van de opleiding</p>	
---	--

<p>benoemen, zodat helder is, dat er binnen de opleiding niets mee wordt gedaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korte uitleg over ons onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie' en waarom wij dit graag willen onderzoeken. • Ruimte maken voor vragen vanuit de interviewpersoon. 	
<p>Kern:</p>	<p>Onderwerpen:</p> <p>Inhoud van de functie (kort)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoelang bent u al docent binnen de opleiding Social Work? - Welk vak geeft u en heeft u daarnaast nog andere functies binnen de opleiding? <p>Relatie met de natuur</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke plaats neemt het buiten zijn in de natuur in, in je dagelijks leven? - Kunt u iets vertellen over uw ervaringen/ effecten die u in het buiten zijn ervaart? - Vind u het belangrijk om natuur bewust in te zetten? <p>Behoeften m.b.t. de natuur in het onderwijs</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zet u op dit moment natuur (of de kennis van natuur) in tijdens uw lessen, zo ja, wat (of hoe)? - Is er iets wat u als docent mist binnen het onderwijs/ uw vak als het gaat om de natuur als aanvullende behandeloptie? - Wat zou u ervan vinden als natuur als aanvullende behandeloptie toegevoegd zou worden aan de opleiding Social Work? (en waarom?) - Wat zou er, indien het toegevoegd zou worden, onmisbaar zijn om het onderwerp volledig te benutten? En waarom juist dat?

	<ul style="list-style-type: none"> - Welke veranderplannen liggen er binnen het curriculum? - Welke meerwaarde zou dit volgens u hebben voor Social Work studenten? En wat zouden zij nodig hebben om dit bewust in te kunnen zetten in de hulpverlening?
<p>Slot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ruimte geven voor aanvullende opmerkingen - Aangeven wat we met de data gaan doen en dat we van plan zijn terug te koppelen - Bedanken! 	<p>Heeft u nog aanvullende opmerkingen n.a.v. ons gesprek?</p>

Bijlage 4.2: Interviewleidraad studenten

Interviewleidraad studenten, behorend bij deelvraag 3.

Beschrijving doel, opbouw en inhoud van het interview

Het doel van dit interview is om inzicht te krijgen waar de studenten van de opleiding Social Work behoefte aan hebben met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie. Hierbij hebben de onderzoekers 2 studenten geïnterviewd die het uitstroomprofiel GGZ hebben gekozen en de meerwaarde van natuur inzien. Deze combinatie leek de onderzoekers belangrijk, omdat zij vanuit die meerwaarde kunnen vertellen waar hun behoeftes liggen als het gaat om de natuur als aanvullende behandeloptie binnen het onderwijs.

Manier van opname van het gesprek

De interviews zullen worden afgenomen met behulp van het programma 'Microsoft Teams'. Dit programma biedt de mogelijkheid om audio en beeld op te nemen. Voorafgaand aan het onderzoek vragen de onderzoekers toestemming aan de studenten voor geluidsopnames en het gebruiken van de antwoorden op de interviewvragen.

Afspraken rondom anonimiteit en het terugkoppelen van resultaten

De namen van studenten zullen geanonimiseerd worden wanneer zij dat wensen. De resultaten van het onderzoek zullen worden teruggekoppeld, zodat de respondenten dit kunnen inzien.

<p>Inleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennismaking • Doel benoemen, op welke wijze het interview gevoerd zal worden en hoelang het ongeveer zal duren. • Toestemming vragen voor opname maken (kijken of dit opname wordt via beeld of via audio. • Inleidend benoemen: -Wat wij bedoelen, met de natuur als behandelruimte en onze hoofdvraag benoemen. de uitkomsten van deelvraag.1. literatuuronderzoek naar het Curriculum van de opleiding benoemen, zodat helder is, dat er binnen de opleiding niets mee wordt gedaan. • Algemene vragen • Korte uitleg over ons onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie' en waarom wij dit graag willen onderzoeken. • Ruimte maken voor vragen vanuit de interviewpersoon. 	
<p>Kern:</p>	<p>Onderwerpen:</p> <p>Keuze voor het uitstroomprofiel GGZ(Kort)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kun je kort vertellen in een paar zinnen, waarom je voor dit uitstroomprofiel hebt gekozen? <p>Relatie met de natuur(kort)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke plek neemt het buiten in de natuur zijn in, in jouw dagelijks leven als student? - Kun je iets vertellen over de ervaringen/ effecten die jij ervaart als je in de natuur bent? <p>Meerwaarde van de natuur binnen de opleiding?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heb je binnen de opleiding kennis aangeboden gekregen over de natuur

	<p>als aanvullende behandeloptie? Zo, ja welke kennis? Zo nee, (hieronder)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mis je aangeboden kennis met betrekking tot de natuur binnen de opleiding? Zo ja, welke kennis mist er dan? - <p>Opleidingsaanbod</p> <ul style="list-style-type: none"> - We weten uit ons vooronderzoek, dat de natuur als aanvullende behandeloptie tot op heden niet/ minimaal wordt ingezet binnen de opleiding, hoe vind jij dat en waarom? - Binnen de vrijestudieruimte was een keuzevak outdoor and more, waarbij naar buiten werd gegaan, waarom heb jij wel/ niet voor dit vak gekozen? <p>Behoeften m.b.t. de natuur binnen het opleidingsaanbod:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waar heb jij als toekomstig GGZ-agoog behoefte aan m.b.t. de natuur binnen de opleiding Inzet van de natuur als toekomstig hulpverlener - Zou jij in de toekomst als GGZ-agoog de natuur in willen zetten in de hulpverlening? Waarom wel/niet? - Zo ja, hoe zou jij natuur als aanvullende behandeloptie in gaan zetten met jouw cliënten? - Wat zou je hiervan, vanuit de opleiding nog nodig hebben aan kennis om het goed in te kunnen zetten? - Hoe zou volgens jou de natuur als aanvullende behandeloptie het beste geïntegreerd kunnen worden binnen de opleiding?
Slot	<ul style="list-style-type: none"> - Ruimte geven voor aanvullende opmerkingen

	<ul style="list-style-type: none"> - Aangeven wat we met de data gaan doen en dat we van plan zijn terug te koppelen - Bedanken!
--	--

Bijlage 5: Kernlabelschema's

Bijlage 5.1: Kernlabelschema, deelvraag.2

Kernlabel	Sub-label	Fragmentnummer
Bemerkte effecten van de natuur	Effecten van de natuur en bewegen.	PD1.1, PD1.4, AJ5.2, KV7.1
	Wat groen met stressniveau doet	KV7.3
	Effecten van de natuur op de hulpverlener	PD1.22
Hoe de natuur toegepast kan worden in de praktijk	Hoe toe te passen	PD1. 5
Bemerkte knelpunten vanuit het werkveld	Niet vergoed door verzekering	PD1.8, PD1.9
	Gemeente & financiën	AJ5.2
	Gemis	PD1.13
Behoefte vanuit het werkveld	Behoefte	PD1.11, AJ5.8, KV7.7, KV7.10
	Geen erkende therapie vorm	PD1.10
	Behoefte collega's	AJ5.11, KV7.7
Visie vanuit het werkveld: hoe de natuur in de opleiding zou moeten komen	Hoe het in de opleiding zou moeten komen	PD1.14, PD1.15, AJ5.14
	Lesinhoudelijke ideeën vanuit situaties van het werkveld	AJ5.13, KV7.5, KV7.6, KV7.7
	Buiten de lijntjes denken	KV7.4

Bijlage 5.2: Kernlabelschema, deelvraag.3.

Kernlabel	Sub-label	Fragmentnummer
Onderwijsinhoudelijk	Recente vernieuwingen in het onderwijs sinds (2020- 2021) met betrekking tot de natuur	EO3.1
	Vakinhoudelijk.	EO3.2, HD2.10, AW4.10, AW4.15
	Kennisgeving m.b.t. de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding.	AB8.7, AB8.9, RP6.4, RP6.7, AW4.10
	Kennisgeving m.b.t.de natuur als aanvullende behandeloptie. Hoe eventueel toe te voegen	EO3.3, EO3.8.HD2.11
	Lesinhoudelijk (4 uur toegevoegd bij gedwongen kader).	EO3.8
Behoefte vanuit docenten met betrekking tot het inzetten van de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding.	Interesse onder collega's	EO3.5, HD2.8, AW4.13
	Behoefte vanuit docenten rondom kennisgeving natuur	HD2.8, HD2.9, HD2.10, HD2.12, AW4.11, AW4.13
	Mening over in het onderwijs brengen.	EO3.10 , AW4.17
	Manieren om de natuur in te zetten in het onderwijs als docent	HD2.5, AW4.15, AW4.17
Behoefte vanuit studenten met betrekking tot het verkrijgen van kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie	Interesse onder studenten	AB8. , RP6.8, AW4.1 AW4.10
	Behoeften met betrekking tot de natuur.	RP6.9, AB8.10
	Behoeften om de natuur later in te zetten in het werkveld van de GGZ	AB.8.11, RP6.11,HD2.13
	Effecten van de natuur.	EO3.9, RP6.3, HD2.6

Bijlage 5.3: Kernlabel schema, overige informatie

Kernlabel	Sub-label	Fragmentnummer
Aangeboden activiteiten in de natuur	Vrijstudieruimte Outdoor and More	RP6.4, RP6.5, AB8.7
	Informatie outdoor en more	EO3.7,
	Sociale kaart /ecogram	AJ5.5
Effecten van de natuur op de client	Hoe helpt de natuur de client?	PD1.4, PD1.24
Natuur als onderkende behandeloptie	Word niet verzekerd in de GGZ, valt niet onder therapie	PD1.8, PD1.10

Bijlage 6: Schematische weergave bouwstenen en kernthema's

(Meinardi, 2017)

Bouwstenen:	<ul style="list-style-type: none"> • Kernthema's
Beroep sociaal werk	<ul style="list-style-type: none"> • Kernwaarden, kerntaken en grondvormen van beroeps handelen. • Onderbouwing, legitimering en positionering van sociaal werk
Gebruikers sociaal werk	<ul style="list-style-type: none"> • Sociale ontwikkeling en kwaliteit, individuele levensloop en sociaal functioneren van groepen en gemeenschappen
Werkwijzen sociaal werk	<ul style="list-style-type: none"> • Praktijktheoretische benaderingen, methodisch werken en normatieve en levensbeschouwelijke dimensie
Organisatie sociaal werk	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzieningen, beleid en bestuur, organisaties en sociaal ondernemerschap
Maatschap- pelijke context	<ul style="list-style-type: none"> • Politiek beleid en wetgeving, historische context en internationale context
Onderzoek en innovatie	<ul style="list-style-type: none"> • Praktijkgericht onderzoek en methoden van onderzoek in sociaal werk. Innovatie van het sociaal werk
Professionalisering	<ul style="list-style-type: none"> • Leervermogen, loopbaanontwikkeling en vakbekwaamheid

Bijlage 7: Schematische weergave inhoudelijke curriculum

Literatuuronderzoek interne leeromgeving (persoonlijke communicatie, 23 maart 2021)

Jaar 1, semester 1	Inhoud:	Betrekking met de natuur:
<p>SW-1-BERO-17 (Beroepsoriëntatie)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projectweek (eerste kennismaking met Social Work) ▪ Ethiek ▪ 'Experience day', kijkje nemen binnen een stad en/of wijk (cultuurgericht) ▪ Maatjesproject, maatje worden van iemand met een hulpvraag (ter waarde van 70 uur) 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-1-VAKB-17 (Vakbekwaamheid)</p> <p>Ter waarde van 2.5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ontwikkelingsgesprek leiden ▪ Leren van gesprekstechnieken ▪ Reflectieopdrachten 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-1-SIGN-16 (Signaleren en ondernemen)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Casussen ontleden en analyseren ▪ Ontwerpen van een preventie instrument samen met ander studenten 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-1-PSYC-20 (Psychologie)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Overdracht & tegenoverdracht ▪ Psychodynamische theorieën (psychoanalyse, Freud) ▪ Behaviorisme (Watson, Skinner) ▪ Humanistische theorieën (Maslow & Rogers) ▪ Psychoanalyse (psychodynamische theorieën) ▪ Cognitieve psychologie (o.a. Beck & Ellis) ▪ Cognitieve gedragstherapie (RET), Positieve psychotherapie ▪ Bias ▪ Positieve psychologie (Seligman) ▪ Klassieke en Operante conditionering 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-1-VRAA-16 (Vraag, analyse, plan)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Draaglast, draagvlak en draagkracht ▪ Pedagogiek (opvoedstijlen) ▪ Netwerkcirkels ▪ Sociologie (generaties, tijdsduiding, leefomgevingen) ▪ Maatschappelijke kansen en welke factoren hier een invloed op hebben 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eindopdracht waarin de student zelf een gesprek moet voeren met een ouder(of ouders) 	
SW-1-AGO1-16 (Agogiek) Ter waarde van 2.5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Basisprincipes en geschiedenis van sociaal werk ▪ Functioneren van groepen ▪ Methodisch werken (plan van aanpak schrijven etc. 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-1-INTE-16 (Interventies) Ter waarde van 5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Herstelgericht werken ▪ Theaterwerkvormen ▪ Gaat dieper in op het maatjesproject(inhoudelijk) 	Creativiteit lijkt te worden aangemoedigd, er wordt echter geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
Jaar 1, semester 2	Inhoud:	Betrekking met de natuur:
SW-2-PEDA-16 (Pedagogiek) Ter waarde van 2.5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ouderschap ▪ Opvoeding ▪ Ontwikkeling van kinderen ▪ Orthopedagogische modellen ▪ Problematische opvoedsituatie signaleren ▪ Kindermishandeling 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-2-INFO-16 (Informeel netwerk) Ter waarde van 5 EC	<ul style="list-style-type: none"> • Buurtzorg ▪ Mantelzorg ▪ Zelfhulp & zelfregie ▪ Vrijwilligerswerk ▪ Netwerkversterking & empowerment 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-2-SOCI-16 (Sociologie) Ter waarde van 2.5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cultuur en structuur ▪ Macht en onmacht ▪ Verzorgingsstaat & participatiemaatschappij ▪ Technologisering ▪ Sociale controle ▪ Gezin & familierelaties ▪ Identificatie en rollen ▪ Diversiteit 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-2-VAKB-17 (Vakbekwaamheid, deel 2) Ter waarde van 5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Begeleidingstraject doorlopen door middel van een acteur. Gesprekken die geoefend worden zijn: intakegesprek, begeleidingsgesprek, corrigerend gesprek, slecht nieuws gesprek en afscheidsgesprek. In deze gesprekken 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.

	wordt getraind met verschillende gesprekstechnieken.	
SW-2-BERO-17 (Beroepsoriëntatie, deel 2) Ter waarde van 5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interculturele communicatie, omgaan met diversiteit ▪ Normen en waarden ▪ Oefenen met aangestuurde reflecties ▪ Meerdere gastlessen ▪ Moskee bezoeken (wegens corona wordt dit online gedaan) ▪ Documentaire kijken over migranten, vervolgens migranten ontmoeten en interviewen 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-2-AGO2-16 (Agogiek) Ter waarde van 2.5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Presentiebenadering ▪ Leefklimaat (wat is een goed pedagogisch klimaat) ▪ Jeugdzorg ▪ Integreren ▪ Werken met muzische middelen (spel & spelen) 	Creativiteit lijkt te worden aangemoedigd, voornamelijk in de vorm van spel. Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-2-RECH-16 (Recht) Ter waarde van 2.5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Juridische vaardigheden: omgaan met wetboek, uitleg over recht en regels, recht toepassen op casussen ▪ Samenlevingsvormen en scheidingen ▪ Ouderschap en gezag ▪ Vreemdelingenrecht ▪ Gezondheidsrecht (behandelovereenkomsten) 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-2-RAPP-16 (Rapporteren) Ter waarde van 5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wijkanalyse maken in een projectgroepje ▪ Observeren in de wijk ▪ Interviews uitvoeren en hier gespreksverslagen van maken (om zo te oefenen met rapporteren) ▪ Onderzoeksrapport samenstellen 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.

Jaar 2, semester 3	Inhoud:	Betrekking met de natuur:
SW-3-INFO-17 (Informeel netwerk) Ter waarde van 5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ SOFA-model ▪ Zorgleefplan ▪ Meerzijdige partijdigheid ▪ Gesprek voeren met een mantelzorger en hier een verslag van schrijven 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.

<p>SW-3-VAKB-20 (Vakbekwaamheid)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Socialisatie training ▪ Groepsdynamica ▪ SLO ▪ Informatie stage jaar 2 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-3-METH-17 (Methodisch handelen)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oplossingsgericht werken ▪ Beroepscode ▪ Materiële hulpverlening ▪ Gegeven in deze module, maar getoetst in andere modulen: -<i>Psychologie (hoe inzichten ingezet kunnen worden etc.)</i> -<i>Sociologie (maatschappelijke achtergronden van armoede)</i> 	<p>Er wordt in deze module geen specifieke kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-3-SOCI-20 (Sociologie)</p> <p>Ter waarde van 2.5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Modernisering ▪ Secularisering ▪ Het gezinssysteem (+ buurten en wijken) ▪ Participatie d.m.v. dwang en drang ▪ Vermaatschappelijking 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-3-ETH-17 (Ethiek)</p> <p>Ter waarde van 2.5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Moraal en visie ▪ Normatieve theorieën ▪ Ethische vraagstukken 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-3-SIGN-17 (Signaleren)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Echtscheidingenproblematiek & huiselijk geweld ▪ Seksualiteit en gender ▪ Preventief werken ▪ Sociologie ▪ Jeugdzorg 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-3-MED-17 (Medische kennis & psychiatrie)</p> <p>Ter waarde van 2.5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Algemene medische kennis ▪ Ontwikkeling van het brein ▪ Zenuwstelsel ▪ Erfelijkheid ▪ Psychopathologie ▪ Stemmingsstoornissen en psychoses ▪ PTSS en verslavingen 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-3-RECH-17 (Recht)</p> <p>Ter waarde van 2.5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Huurrecht ▪ Verbintenissen ▪ Schulden ▪ Arbeidsrecht ▪ Ziekte en werkloosheid ▪ Sociale zekerheid ▪ Privacy ▪ Werken met casussen met betrekking tot bovenstaande onderwerpen 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>Jaar 2, semester 4</p>	<p>Inhoud:</p>	<p>Betrekking met de natuur:</p>

<p>SW-4-VAKB-19 (Vakbekwaamheid)</p> <p>Ter waarde van 10 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tweedejaars stage (inhoudelijke module) bestaande uit: <ul style="list-style-type: none"> - Reflecties - Stageopdrachten - Intervisie - Eindverslag 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement. Wel is er in deze module ruimte voor individuele creativiteit.</p>
<p>SW-4-VSR-17 (Vrije studieruimte)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Student kan een vak naar keuze kiezen, de mogelijkheden zijn: <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Beeldend theater bij 's Heerenloo</u>: <i>Studenten leren hoe zij een therapeutisch verhaal kunnen schrijven en samen met cliënten dit kunnen animeren.</i> 2. <u>Acteertraining: de basis van acteren</u>: <i>Leren inleven in een rol, samenspelen en improviseren.</i> 3. <u>Gesprekstechnieken</u>: <i>Leren (en inzetten) van gesprekstechnieken om zo de tool-box van de toekomstige professional te vergroten.</i> 4. <u>Outdoor and more (Ardennen)</u>: <i>Natuur en ervaringsgericht leren, groepsdynamica en fysieke uitdagingen en bushcrafting.</i> 5. <u>Vergroot je Zelfregie (Spanje)</u>: <i>Aan de gang met zelfregie, drijfveren en hoe om te gaan met belemmeringen.</i> 6. <u>Theater maken met doof-blinden (Israël)</u>: <i>creativiteit en dit leren in zetten met doof-blinden cliënten.</i> 7. <u>Viva (Via) Vezelay (Frankrijk)</u>: <i>pelgrimeren en eenvoudig leven, grenzen verleggen. Ontdekken wat krachten zijn. Geeft inzicht in de spiritualiteit van de student.</i> 8. <u>Kinderlijk trauma en Dissociatie</u>: <i>verdiepte kennis over neurologische processen en trauma (en de gevolgen hiervan).</i> 9. <u>Humor in de hulp</u>: <i>inzicht in welke effecten humor kan hebben op de hulpverlening, welke soorten humor er zijn etc.</i> 10. <u>Bid en werk (Ede en Londen)</u>: <i>Leren hoe je dienend kunt geloven, balans vinden tussen geloof en de wereld/hulpverlening.</i> 11. <u>Ontwikkelingsreis Bretagne</u>: <i>Begeleiden van MBO 2 studenten bij specifieke hulpvragen met het oog op structuur (en uitvoering van activiteiten).</i> 12. <u>Diversiteit en Islam</u>: <i>Hier gaat de student meer leren over andere culturen en geloofsbelevingen (en op welke wijze dit impact heeft op het werk van de social worker).</i> ▪ Student kan er ook voor kiezen om op een eigen manier 140 studie-uren te vullen. <i>(Hier moet de student wel voldoen aan eisen om de 140 uur te besteden. Ook moet de student een</i> 	

	<i>plan van aanpak schrijven, leeropbrengsten halen op de plek die hij/zij gekozen heeft, en een eindverslag inleveren).</i>	
SW-4-OND-17 (Ondernemen) Ter waarde van 5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Welzijnscanvas toepassen op een creatief ontworpen idee door de student, voor een vernieuwend product op de stageplek ▪ Dit presenteren aan de hand van een gemaakt filmpje 	Er is in deze module ruimte voor creativiteit, er wordt echter geen specifieke kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie.
SW-4-PSYC-20 (Psychologie) Ter waarde van 2.5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sociale psychologie ▪ Stress en coping ▪ Levensloopspsychologie ▪ Intelligentie ▪ Schematherapie ▪ Emoties en motivaties 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-4-ORGSW-17 (Organisatie van het sociaal werk) Ter waarde van 5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderzoek doen naar een probleem bij jouw stageorganisatie (en het beleid) in verhouding tot de Nederlandse maatschappij ▪ Interviews uitvoeren en labelen ▪ Gegevens analyseren ▪ Product ontwerpen ▪ Eindverslag schrijven 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-4-ETH-17 (Ethiek) Ter waarde van 2.5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Filosofie ▪ Ethische vraagstukken, voorbeelden: <ul style="list-style-type: none"> - De zorg voor anderen: uit plicht, uit respect of uit betrokkenheid? - Het menselijk bestaan, kiezen of delen? - Gelukkig, in voor- en tegenspoed? - Het resultaat van de wetenschap, halve of hele waarheden? 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.

Jaar 3 (stagejaar), Semester 5 & 6	Inhoud:	Betrekking met de natuur:
SW-5-6-GGZ3-16 (Werken in een organisatie) Ter waarde van 10 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veranderingen in het overheidsbeleid beschrijven + de effecten daarvan ▪ Participeren in het team en dit aantonen in het verslag, ontwikkelingen bespreekbaar maken ▪ Contact leggen met organisaties buiten de stageorganisatie ▪ Samenwerken en vanuit daar persoonlijke (vernieuwende) ideeën onder de aandacht brengen ▪ Stakeholderanalyse maken 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
SW-5-6-GGZ1-16 (Methodisch handelen)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Professionele relatie onderhouden en dit aantonen 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met

<p>Ter waarde van 10 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zelfstandig handelen en een rehabilitatie doel opstellen voor een cliënt ▪ Samenwerken met cliënt en zijn systeem ▪ Student voert (min of meer) zelfstandig interventies uit gericht op gedragsverandering van de cliënt en past hierbij een methodiek toe ▪ Correct rapporteren en evalueren 	<p>betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-5-6-GGZ2-16 (Signaleren en netwerk benutten)</p> <p>Ter waarde van 10 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maatschappelijke veranderingen analyseren en onder de aandacht brengen in het team ▪ Op grond van bovenstaande met verbetervoorstellen komen ▪ Ontwerpen van een signalerings- / preventie instrument en deze (indien mogelijk) toepassen ▪ Netwerk in kaart brengen van de cliënt ▪ Netwerk vergrotende interventie en dit onderbouwen met theorie ▪ Organiseert een netwerkbijeenkomst en beschrijft, evalueert en analyseert de effecten ▪ Begeleiden en coachen van informele netwerkpartners van de cliënt 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-5-6-GGZ4-16 (Bijdragen aan de ontwikkeling van het beroep)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Observatieonderzoek uitvoeren en het evalueren van de opbrengsten ▪ Documentonderzoek uitvoeren en de resultaten beschrijven en presenteren 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-5-6-GGZ5-16 (Persoon en passie 1)</p> <p>Ter waarde van 10 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Midden-beoordeling, de student schrijft hiervoor een verslag over zijn of haar ontwikkeling. Daarbij beschrijft de student hoe hij/zij zich verder wil gaan ontwikkelen in het nog volgende halve stagejaar. 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-5-6-GGZ5-16 (Persoon en passie 2)</p> <p>Ter waarde van 10 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eindbeoordeling, de student schrijft een eindverslag waarin hij/zij het afgelopen stagejaar beschrijft, met ontwikkelingen en leermomenten. Er volgt een eindgesprek en een officiële laatste beoordeling. 	<p>Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>
<p>SW-5-6-GGZ7-16 (Vrije studiepunten)</p> <p>Ter waarde van 5 EC</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voor 140 uur vrije ruimte ▪ Binnen bepaalde eisen mag de student kiezen hoe hij/zij een nieuwe ervaring op wil doen binnen het werkveld. De student moet hier een plan van aanpak voor schrijven en mag na goedkeuring deze uitvoeren. Ter afsluiting (en ter beoordeling) wordt er een eindverslag geschreven. 	<p>Er lijkt in deze module ruimte te zijn voor eigen invulling en creativiteit. Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.</p>

Minor GGZ (Jaar 4), semester 7	Inhoud:	Betrekking met de natuur:
MIN-GGZ30-19 (Psychopathologie)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Psychosyndroomspectrum ▪ Angststoornissen ▪ Stemmingsstoornissen ▪ Bipolaire stoornissen ▪ Depressies ▪ Eetstoornissen ▪ Autisme ▪ Verslaving ▪ Dubbele diagnoses ▪ Dissociatieve stoornissen 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
MIN-GGZ30-19 (Rehabilitatie en herstel)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Milieurehabilitatie (dingen veranderen in het milieu van de cliënt) ▪ Stigma ▪ Outreachend werken ▪ Sociale netwerken ▪ Dialogisch werken 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
MIN-GGZ30-19 (Portfolio ontwikkeling student)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eindverslag, wat moet bevatten: <ul style="list-style-type: none"> – <i>Leermomenten beschrijven</i> – <i>Verworven inzichten beschrijven</i> – <i>Praktisch handelen beschrijven en verantwoorden (ook aan de hand van theorie)</i> – <i>Reflecteren op GGZ-competenties</i> – <i>Motivatie om te werken in de GGZ</i> – <i>Leerpunten beschrijven</i> 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.
MIN-GGZ30-19 (Kennis juridische kaders)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Werken in een gedwongen kader (risicotaxatie en risicobewustzijn) ▪ Nieuw: er wordt er ook een ochtend (4 uur) besteed aan natuurlijk herstel, waar Ewout Openneer studenten ervaringsgericht laat kennis maken met de natuur en hoe deze ingezet kan worden als professional ▪ Werken in een therapeutisch milieu 	Er wordt in deze module kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.

Afstuderen (Jaar 4), semester 8	Inhoud	Betrekking met de natuur:
SW-8-PERSP-17 (Persoonlijke professionaliteit) Ter waarde van 7.5 EC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Positie als beginnend professional beargumenteren ▪ Kansen en uitdagingen beschrijven met betrekking tot de levensbeschouwing van de student ▪ Professionele ontwikkeling beschrijven ▪ Voorzitterschap en deelnemersaandeel verantwoorden ▪ Internationaal artikel beschrijven 	Er wordt in deze module geen kennis aangeboden met betrekking tot de natuur als aanvullend behandellement.

SW-8-INNOV-17 (Project innoveren en ondernemen)	<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="539 277 852 309">▪ Het afstudeeronderzoek	-
Ter waarde van 22.5 EC		

Bijlage 8: Product
Een praktische handreiking voor natuur(lijk)
onderwijs

Natuur als aanvullende behandeloptie

"Zoals het wortelstelsel deze reusachtige boom voorziet van alle benodigde grondstoffen om te groeien, zo moeten ook studenten gevoed worden door natuurlijke factoren, kennis en ervaring om als toekomstig professionals stevig te kunnen staan"

- Ilja Koers en Jo-Anne Brouwer

Opdrachtgever:

Plaats en datum van publicatie:

Auteurs:

Roald Pijpker

Ede, 29 mei, 2021

Jo-Anne Brouwer & Ilja Koers

Samenvatting

In dit beroepsproduct wordt er ingegaan op de praktische aanbeveling 'het implementeren van natuurlijke werkvormen'. Deze aanbeveling is voortgekomen uit het onderzoeksverslag 'natuur als aanvullende behandeloptie' waarin antwoord gegeven werd op de hoofdvraag: 'In hoeverre kan de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage leveren aan de opleiding Social Work, zodat GGZ-agogen beschikken over de kennis en competenties om dit in het werkveld toe te kunnen passen?' Het antwoord op deze hoofdvraag is gevonden doormiddel van het uitvoeren van een literatuuronderzoek en door het analyseren van informatie uit interviews. In dit onderzoek hebben docenten, studenten en GGZ-agogen die werkzaam zijn in het werkveld van de GGZ een stem gekregen, wat ervoor zorgde dat dit onderzoek vanuit verschillende perspectieven werd belicht.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de natuur als aanvullende behandeloptie een bijdrage kan leveren aan de opleiding Social Work, voornamelijk in de vorm van het aanbieden van zowel praktische als theoretische kennis. Deze inhoudelijke kennis kan worden aangeboden door de invulling van vakken op een andere manier vorm te geven. Eén van de aanbevelingen die door de onderzoekers werd gedaan is het implementeren van werkvormen, gericht op het vergroten van ervaringskennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Deze aanbeveling zal in dit beroepsproduct verder worden uitgewerkt.

Het beroepsproduct bestaat uit een viertal werkvormen die als doel hebben om bewustwording te creëren onder studenten met betrekking tot de positieve effecten van de natuur en het leren inzetten van praktische, natuurlijke interventies in het werkveld van de GGZ. Deze werkvormen zijn voornamelijk gericht op de persoonlijke en professionele ontwikkeling. Ter onderbouwing (en bevordering) van de toepasbaarheid van het beroepsproduct is er een implementatieplan beschreven, welke is weergegeven in hoofdstuk 3.

Inhoudsopgave:

Hoofdstuk 1. Inleiding	60
1.1 Uitkomsten en conclusies.....	60
1.2 De aanbevelingen	61
Hoofdstuk 2. Het beroepsproduct.....	61
2.1 Waarom natuurlijke werkvormen	62
2.2 Werkvormen rondom de natuur als aanvullende behandeloptie	62
2.2.1. De stilte wandeling	62
2.2.2 Het symbool.....	63
2.2.3 De drie vragen	63
2.2.4 De mindfulness oefening	64
2.3 De praktische toepassing van de natuurlijke werkvormen	64
Hoofdstuk 3. Het implementatieplan.....	65
3.1 De specifieke toepassing	66
3.1.1 Het doel en de resultaten	66
3.1.2 Wat verandert er aan de werkwijze?	66
3.1.3 Wie zijn er bij betrokken en op welke manier?	66
3.2 De meetbaarheid	67
3.2.1 De randvoorwaarden.....	67
3.3 Aanvaardbaarheid	67
3.3.2 SWOT-analyse.....	67
3.3.3 Sterke punten:	68
3.3.4 Kansen:	68
3.3.5 Zwaktepunten:.....	68
3.3.6 Risico's / bedreigingen.....	68
3.4 Realisatie	69
3.4.1 Instrueren van docenten	69
3.4.2 evaluatie van de implementatie	69
3.5 De tijdsplanning	70
3.5.1 Inhoudelijke tijdsplanning	70
3.5.2 Budget	71

Hoofdstuk 1. Inleiding

De natuur wordt als aanvullende behandeloptie steeds meer ingezet binnen het werkveld van de GGZ. Uit recent onderzoek blijkt dat meerdere GGZ instellingen het erover eens zijn dat natuur moet worden ingezet tijdens de behandeling van allerlei psychische problemen (IVN, 2021). Wanneer GGZ-agogen niet beschikken over de nodige kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie en hierdoor een minder compleet aanbod kunnen bieden, is de kans groot dat zij niet goed kunnen aansluiten op waar het werkveld (en de cliënt) behoefte aan heeft.

Een voor de hand liggende oplossing om bovenstaand probleem te verhelpen, zou zijn om de natuur te implementeren binnen het onderwijs. Onbekend waren echter de behoeften van betrokken partijen (GGZ-agogen uit het werkveld en docenten/studenten van de opleiding Social Work), met betrekking tot de implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie. Het onderzoeken van deze behoeften bleek essentieel, om erachter te komen of betrokken partijen open zouden staan voor een bijdrage van de natuur aan de opleiding. Hierom is er onderzoek gedaan naar het aanbod van de natuur als aanvullende behandeloptie binnen deze opleiding, ook is er door middel van interviews in kaart gebracht wat de behoeften zijn van de eerder genoemde betrokken partijen.

1.1 Uitkomsten en conclusies

De resultaten laten zien dat er binnen de opleiding Social Work vier uur aan kennis wordt aangeboden rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Zowel docenten als studenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan (verdere) implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie. Zij delen hierover ook hun visie, samengevat komt dit neer op:

- Het creëren van bewustwording rondom de natuur als aanvullende behandeloptie onder docenten en studenten
- Het aanbieden van meer kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie
- Het toevoegen van ervarings- en/of praktijkgerichte lessen met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding Social Work

Na het analyseren van de resultaten kan worden geconcludeerd dat de natuur als aanvullende behandeloptie een aanzienlijke bijdrage kan leveren aan de opleiding Social Work. Het huidige aanbod voldoet niet volledig aan de behoefte van de praktijk. Zowel GGZ-agogen uit het werkveld als docenten en studenten binnen de opleiding Social Work hebben de behoefte aan meer (ervaringsgerichte en theoretische) kennis met betrekking tot de natuur als aanvullende behandeloptie.

1.2 De aanbevelingen

Uit het onderzoek is gebleken dat er een behoefte is naar ervaringsgerichte kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Echter, uit verschillende interviews is gebleken dat er niet zomaar een nieuw vak toegevoegd kan worden binnen het curriculum. Hierop hebben de onderzoekers de volgende aanbeveling: het implementeren van werkvormen binnen de opleiding Social Work, gericht op het opdoen van ervaringsgerichte kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Deze werkvormen kunnen binnen bestaande modules (en voorgeschreven richtlijnen van het landelijke opleidingsdocument) toegevoegd worden, waardoor de inhoud hetzelfde blijft en alleen de invulling van de les veranderen zal. Om deze aanbeveling inzichtelijk te maken voor de lezer is deze uitgewerkt in dit beroepsproduct.

Naast eerdergenoemde aanbeveling zijn er nog drie andere aanbevelingen gedaan, deze zijn: het implementeren van theoretische kennis, het creëren van meer bewustwording onder docenten en aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Deze aanbevelingen zijn uitvoerig uitgewerkt in de inhoudelijke scriptie, welke u kunt vinden in hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 2. Het beroepsproduct

Een praktische handreiking

Het beroepsproduct bestaat uit vier toepasbare werkvormen rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Allereerst worden er vier werkvormen beschreven, waarna er inzichtelijk wordt gemaakt op welke manier deze werkvormen toegevoegd kunnen worden binnen een al bestaande module van de opleiding Social Work. Om de toepasbaarheid en de realisatie van de implementatie rondom de natuur als aanvullende behandeloptie te waarborgen, is er tenslotte een implementatieplan opgesteld.

2.1 Waarom natuurlijke werkvormen

Uit het onderzoek is, zoals eerder genoemd, gebleken dat er vraag is naar ervaringsgerichte kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie, specifiek gericht op het toepassen van de natuur binnen de basis GGZ. Hier zagen de onderzoekers de kans om twee vliegen in één klap te slaan. Allereerst zou door het toevoegen van natuurlijke werkvormen meer bekendheid gegeven kunnen worden aan de positieve effecten van de natuur door blootstelling aan of 'contact met' natuurlijke omgevingen zoals bijvoorbeeld parken, bossen en stranden (Van den Berg, 2013). Daarnaast kan het toevoegen van natuurlijke werkvormen binnen de opleiding studenten praktische interventies bieden door hen te laten ervaren hoe de natuur ingezet kan worden binnen de hulpverlening. Zo stimuleert praktische ervaringskennis het zelflerend vermogen en bevordert dit het ervaringsleren van studenten (Dot, 2020). Daarnaast is gekozen voor werkvormen wegens de actieve en toepasbare manier van leren. Het gebruiken van werkvormen zorgt voor afwisseling, brengt theorie en praktijk dicht bij elkaar en vergroot het inzicht (Flokstra, 2006).

2.2 Werkvormen rondom de natuur als aanvullende behandeloptie

De werkvormen zijn toepasbaar vanaf minimaal 2 personen en geïnspireerd op de resultaten van de interviews. Per werkvorm zijn de doelen, benodigdheden, duur, groepssamenstelling en werkwijzen beschreven. Het overkoepelende doel van deze werkvormen voor de studenten is: het creëren van bewustwording met betrekking tot de positieve effecten van de natuur en het leren van praktische interventies om de natuur (als aanvullende behandeloptie) bewust in te kunnen zetten in het werkveld van de GGZ. Onderstaande beschreven werkvormen zullen voornamelijk gericht zijn op de persoonlijke en professionele ontwikkeling.

2.2.1. De stille wandeling

Doelen:

- Opdoen van nieuwe inzichten
- Gedachten ordenen en analyseren
- Het bereiken van een diepere emotionele laag

Benodigdheden:

- Pen en Papier
- Omgeving met natuur
- Optioneel: goede schoenen

Groepssamenstelling:

- 2 t/m 26 personen

Tijdsduur:

- 50 minuten

De werkwijze:

Start de les met een korte instructie over wat er staat te gebeuren, dit om de ervaring zoveel mogelijk te optimaliseren. Geef in deze instructie ook aan dat er mogelijk veel gedachten door het hoofd kunnen gaan tijdens de stilte wandeling, maar dat die gedachten juist kunnen zorgen voor nieuwe inzichten. Vertel dat, ondanks dat de stilte misschien vreemd aanvoelt, het voor het proces gewenst is dat er stilte heerst. Een tip om met de stilte om te gaan zou kunnen zijn: concentreer je op de cadans van het loopritme, op je ademhaling of op de geluiden om je heen. Het geven van een instructie vooraf optimaliseert de ervaring.

Maak vervolgens een stilte wandeling van 20 minuten. Zoek na 20 minuten een rustige plek en schrijf aan de hand van de volgende vragen een reflectie:

- Hoe vond ik het om 20 minuten in stilte te wandelen?
- Wat viel mij op tijdens het wandelen?
- Heb ik weerstand gevoeld, en zo ja: waar kwam deze weerstand vandaan? Zo nee: hoe kwam het dat je geen weerstand voelde?
- Waar dacht ik aan tijdens de 20 minuten wandelen in stilte?
- Heb ik nieuwe inzichten gekregen tijdens deze wandeling en zo ja: welke inzichten zijn dit?
- Waar ben ik over de afgelopen stilte wandeling tevreden over?
- Wat zou ik bij een volgende stilte wandeling anders willen doen?

Nadat iedereen klaar is met het schrijven van zijn of haar reflectie, gaat de groep in een kring zitten en bespreekt de reflecties en uitkomsten met elkaar. Deze oefening stimuleert ieder individu om de diepte in te gaan om zo te ontdekken 'wie je bent'. Op deze manier wordt de eigen identiteit nog meer ontwikkeld (Ruijters,2009).

2.2.2 Het symbool

Doelen:

- Het bereiken van een diepere emotionele laag.
- Opdoen van nieuwe inzichten
- Draagt bij aan de groepscohesie
- Bevorderen van de persoonlijke professionaliteit

Benodigheden:

- Een open houding
- Omgeving met natuur
- Een mobiele telefoon

Groepssamenstelling:

- 2 t/m 26 personen

Tijdsduur:

- 50 minuten

De werkwijze:

Geef ieder individu 15 minuten de tijd om 2 symbolen te zoeken in (of uit) de natuur, wat het volgende weergeeft:

- Hoe de studenten zichzelf als persoon en hulpverlener zien
- Wat representeert waar de student voor zijn persoonlijke professionaliteit nog verder in wil ontwikkelen

Wanneer mogelijk, mag het individu de gevonden symbolen meenemen. Wanneer dit niet mogelijk is, dan kan er een foto van worden gemaakt. Wanneer de 15 minuten voorbij zijn, komt iedereen weer bij elkaar in een kring en worden de symbolen van ieder individu besproken met de vraag of hij of zij hier

iets meer over wil vertellen. Op deze manier kunnen de 'nieuw opgedane inzichten' uitgewisseld worden met elkaar, wat de groepscohesie en onderlinge intimiteit versterkt (Remmerswaal, 2013). Na afloop wordt er door ieder individu een reflectie geschreven, over welke nieuwe inzichten de persoon heeft ervaren met betrekking tot deze werkvorm.

Om een beeld te krijgen rondom de symbolen die gekozen kunnen worden in een natuurlijke omgeving zijn er in Figuur 1 een aantal mogelijke symbolen weergegeven.

Figuur 1

2.2.3 De drie vragen

Doelen:

- Bewustwording creëren van het hier en nu
- Inzicht ontwikkelen in eigen beleefwereld (gedachten & gevoelens)
- Uitdagen om de diepte in te gaan

Benodigheden:

- Omgeving met natuur
- Lijstje met de 3 vragen

Groepssamenstelling:

- 2 t/m 26 personen

Tijdsduur:

- 50 minuten

De werkwijze:

Begin met een stille wandeling van 15 minuten. Splits de groep vervolgens op in duo's en stel elkaar de volgende vragen (maximaal 20 minuten):

- Waar blijft je aandacht hangen en wat maakt het dat je aandacht daar blijft hangen?
- Wat is de associatie die je daarmee hebt en aan welke onderlinge behoefte, waarde of verlangen raakt dit gevoel?
- Zou je daar wat meer over kunnen en willen vertellen?

Wanneer dit onderdeel voorbij is, komt de hele groep samen in een kring en bespreekt de ervaringen, ontdekkingen en eventuele resultaten, wat naast het opdoen van nieuwe inzichten een bijdrage levert aan de onderlinge affectieve band (Remmerswaal, 2013). Wanneer gewenst kan de groep zich opdelen in sub groepjes.

2.2.4 De mindfulness oefening

Doelen:

- Creëren van innerlijke rust en ontspanning
- Bewustwording van de omgeving
- Bevorderen van de groepscohesie

Benodigheden:

- Een leider die de tijd bij houdt
- Comfortabele kleding

Groepssamenstelling:

- 2 t/m 26 personen

Tijdsduur:

- 50 minuten

De werkwijze:

Start met een stille wandeling van 10 minuten. Zoek vervolgens een rustige, open ruimte op en neem hier plaats. Ontspan het lichaam en zoek een natuurlijke, comfortabele houding. Kruis hierbij geen armen of benen, om de energie en bloedstromen niet te beperken. Wanneer er een comfortabele houding gevonden is, start de ademhalingsoefening. Adem 5 seconden in en houd deze adem 7

seconden vast. Blaas vervolgens in 8 seconden uit en herhaal dit proces voor 10 minuten. Om het proces te bevorderen is het verstandig om de seconden (ieder voor zich) te tellen. Wanneer de groep groot is of er weinig focus dreigt te zijn, kan de leider de seconden hardop tellen en gezamenlijk de ademhalingsoefening uitvoeren.

Wanneer deze 5 minuten voorbij zijn, wordt de slotoefening in werking gezet. Focus op de omgeving en op de geluiden die je hoort. Wees je bewust van hoe je lichaam aanvoelt en wat je lichaam allemaal aanraakt. Beweeg rustig elke teen en elke vinger. Voel het weer, voel de wind, de regen of de zon. Ter afsluiting van de mindfulness komt de groep samen in een kring en bespreekt de ervaringen en eventuele resultaten.

2.3 De praktische toepassing van de natuurlijke werkvormen

Om de toepassing van deze werkvormen binnen een al bestaande module meer inzichtelijk te maken is onderstaand een voorbeeld gegeven:

Binnen het vak 'vakbekwaamheid' staat de persoonlijke en professionele ontwikkeling (ten aanzien van complexe beroepssituaties) centraal. Binnen dit vak krijgen studenten les over aspecten als preventie en burn-out. Daarnaast worden er veel bijeenkomsten gewijd aan supervisie (persoonlijke communicatie, 2021). Uit de beschreven activiteitenplanning van afgelopen jaar blijkt dat deze lessen en intervisie momenten binnen plaatsvonden, wat volgens de onderzoekers een gemis is.

Dit heeft twee redenen. Allereerst sluit de natuur met haar vele positieve effecten aan bij de lessen over de preventie van een burn-out. Hierbij kan de student, door middel van de werkvormen, deze positieve effecten zelf ook ervaren en leren hoe de natuur ingezet kan worden ter preventie van een burn-out. Daarnaast zijn alle werkvormen gericht op het versterken van de persoonlijke en professionele ontwikkeling. Doordat de natuurlijke werkvormen bijdragen aan (onder andere) het bereiken van een diepere gevoels-laag, bieden deze een mooie aanvulling tijdens de supervisiemomenten.

Hoofdstuk 3. Het implementatieplan

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op hoe het eerder beschreven product geïmplementeerd kan worden. Om dit voor de lezer inzichtelijk te maken, is aan de hand van de SMART-methode een implementatie plan beschreven. Binnen dit implementatieplan zal er eerst gekeken worden naar de specifieke toepassing, vervolgens wordt er gekeken naar de meetbaarheid en de randvoorwaarden, waarna er een uitgebreide SWOT-analyse volgt. Ten slotte worden de realisatie en de tijdsplanning beschreven.

3.1 De specifieke toepassing

3.1.1 Het doel en de resultaten

Zowel docenten als studenten hebben tijdens het achterliggende onderzoek aangegeven een specifieke behoefte te hebben aan meer ruimte voor ervaringsgerichte kennis over de natuur als aanvullende behandeloptie. Wanneer de natuur als aanvullende behandeloptie niet geïmplementeerd zou worden binnen de opleiding Social Work, heeft dit als gevolg dat dit potentieel onbenut blijft.

Het eerste doel van het product is om een oplossing te bieden voor het eerder benoemde probleem, door de natuur als aanvullende behandeloptie te implementeren binnen de opleiding Social Work, zonder dat de vakken inhoudelijk veranderd hoeven te worden. Daarnaast willen de onderzoekers, door middel van deze werkvormen, bijdragen aan de bewustwording met betrekking tot de positieve effecten van de natuur. Ten derde willen de onderzoekers, door middel van deze werkvormen, studenten praktische interventies meegeven waarmee zij leren hoe de natuur bewust ingezet kan worden als aanvullende behandeloptie.

Er zijn vier resultaten die eerdergenoemde doelen met zich mee brengen. Het eerste resultaat is een gecreëerd draagvlak onder studenten als een gevolg van de bewustwording rondom de natuur als

aanvullende behandeloptie. Het tweede resultaat is de implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie binnen de opleiding Social Work. Het derde resultaat is dat studenten, na implementatie van kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie, een volledig aanbod van hulpverlenerstechnieken en interventies bezitten. Hier kunnen zowel de hulpverlener als cliënt van profiteren, wegens een rustige, ontspannen werkomgeving waarin de goede effecten van de natuur hun invloed uitoefenen en de cliënt zorg op maat ontvangt. Als vierde en laatste resultaat worden de opleiding voorzien van actuele en vernieuwende werkvormen waardoor het onderwijs goed blijft aansluiten op het werkveld.

3.1.2 Wat verandert er aan de werkwijze?

Het landelijk opleidingsdocument heeft richtlijnen beschreven waar de (theoretische) kennis van sociale opleidingen aan moet voldoen, hier kunnen dus geen wijzigingen in worden aangebracht. Voor het curriculum betekent de implementatie van het beroepsproduct dat er binnen de bestaande vakken 'de natuur als aanvullende behandeloptie' wordt toegevoegd, waardoor er een breder aanbod is. De werkwijze zal alleen veranderen met betrekking tot de invulling van de al bestaande module(s). Docenten zullen deels andere werkzaamheden uitvoeren, zoals de werkvormen beschreven in hoofdstuk 2. Het aantal werknemers en lesuren zal ongewijzigd blijven.

3.1.3 Wie zijn er bij betrokken en op welke manier?

Betrokken partijen die te maken krijgen met de implementatie van het product zijn: docenten, studenten, het curriculum team en mogelijk het platform 'outdoor en more'.

Docenten zijn betrokken door het uitvoeren en toepassen van de werkvormen binnen hun (daarvoor beschikbare) lessen. Studenten zijn betrokken doordat zij met vernieuwde werkvormen in aanraking komen.

Het curriculum team is betrokken door middel van een leidende rol, gezien zij over de praktische invulling beslissen, hierdoor is het aan dit team de taak om bij te sturen waar nodig.

3.2 De meetbaarheid

Het eindresultaat van het beroepsproduct is het implementeren van de natuur als aanvullende behandeloptie. Om te meten of dit resultaat (en bijkomende, eerder beschreven resultaten) zijn behaald zijn de evaluaties noodzakelijk, deze evaluaties geven namelijk inzicht in hoeverre de implementatie succesvol is en in hoeverre er nog moet worden bijgestuurd aan deze implementatie. Op het onderdeel evaluaties wordt verder ingegaan in paragraaf 3.4.2.

3.2.1 De randvoorwaarden

Om dit eindresultaat te behalen zijn er een aantal randvoorwaarden nodig om de implementatie van de natuur als aanvullend behandel-element in goede banen te leiden. Een gedegen voorbereiding is noodzakelijk voor degene die de groep leidt, evenals enige kennis met betrekking tot de positieve effecten van de natuur en de toepasbaarheid van de natuur in de hulpverlening. Daarnaast is er commitment nodig vanuit de betrokken partijen, rondom de implementatie van de werkvormen om de voortgang van dit proces te waarborgen.

Het beroepsproduct is oorspronkelijk ontworpen voor onze opdrachtgever, maar wegens de brede toepasbaarheid staat het hogescholen vrij om de werkvormen naar wens te implementeren. Er is hierom geen sprake van afbakening met betrekking tot het toepassen van het beroepsproduct.

3.3 Aanvaardbaarheid

3.3.2 SWOT-analyse

Om voor de lezer een beeld te schetsen wat sterke en zwakte punten zijn van het beroepsproduct en waar de kansen en bedreigingen liggen, is dit aan de hand van onderstaande SWOT-analyse weergegeven:

<p>Strengths</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flexibel • Eenvoudig toepasbaar • Werken activerend • Gericht op de praktische toepassing • Ontwikkeling versterkend • Lage kosten • Toepasbaar binnen verschillende hulpverlenings-domeinen 	<p>Weaknesses</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk afhankelijk van de weersomstandigheden • Kost mogelijk meer tijd dan een les op locatie
<p>Opportunities</p> <ul style="list-style-type: none"> • Coronamaatregelen • Opkomende interesse voor de natuur als behandeloptie binnen de GGZ • De vraag /behoefte naar meer ervaringsgerichte kennis 	<p>Threats</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gebrek aan draagvlak binnen de opleiding Social Work • Gebrek aan ruimte voor implementatie • Geen actie ondernomen door de sleutelpartijen

3.3.3 Sterke punten:

Er is eerst gekeken naar de sterkte punten van het beroepsproduct. Zo is het beroepsproduct flexibel en eenvoudig toepasbaar binnen het onderwijs, omdat het eenvoudige werkvormen zijn die heel makkelijk uitgevoerd kunnen worden en vrijwel kosteloos zijn. Daarnaast hebben de werkvormen een stimulerende en activerende werking, doordat het in de praktijk van de GGZ ingezet kan worden als mede onder andere sociale domeinen. Ook draagt dit beroepsproduct bij aan de verdere ontwikkeling van studenten, daar de werkvormen een beroep doen op de 'professionele identiteit' van iedere student (Ruijters, 2019).

3.3.4 Kansen:

Door de onderzoekers worden er op maatschappelijk niveau verschillende kansen gezien. Allereerst is er wegens de komst van de coronacrisis een grotere waardering voor de natuur ontstaan. Dit blijkt uit het onderzoek van studenten van de hogeschool Van Hall Larenstein. Door het verplicht thuiszitten werd buiten wandelen of fietsen nog één van de weinig overgebleven uitjes, waardoor de natuur is gaan fungeren als toevluchtsoord (Batenburg et al., 2021).

Daarnaast is er, wegens de steeds meer bekend wordende effecten van de natuur (op zowel het lichamelijke als het psychische functioneren) meer interesse ontstaan met betrekking tot het inzetten van de natuur als aanvullende behandeloptie. Zo blijkt uit recent onderzoek dat meerdere GGZ instellingen het erover eens zijn dat natuur moet worden ingezet tijdens de behandeling van allerlei psychische problemen (IVN, 2021). Ten slotte is uit het onderzoek 'natuur als aanvullende behandeloptie' gebleken dat er behoefte is naar meer ervaringsgerichte kennis binnen het werkveld van de GGZ en de opleiding Social Work.

Bovenstaande genoemde kansen kunnen benut worden door het beroepsproduct aan te bieden, aangezien er binnen de GGZ en de opleiding Social Work interesse en vraag is naar meer ervaringsgerichte kennis rondom de natuur als aanvullende behandeloptie. Door op deze vraag in te spelen wordt de kans op succesvolle implementatie en verdere voortgang van het proces vergroot.

3.3.5 Zwaktepunten:

Het implementeren van natuurlijke werkvormen brengt ook twee zwakkere punten met zich mee. Allereerst vinden de natuurlijke werkvormen buiten plaats, waardoor men mogelijk afhankelijk kan zijn van de weersomstandigheden. Daarnaast kosten de natuurlijke werkvormen mogelijk meer tijd, gezien de werkvormen afhankelijk zijn van een natuurlijke omgeving. Hierin moet dus rekening gehouden worden met eventuele reistijd.

3.3.6 Risico's / bedreigingen

De onderzoekers hebben om de SWOT-analyse compleet te maken ook een risico analyse uitgevoerd om de mogelijke bedreigingen in kaart te brengen. Daarnaast is er gekeken naar mogelijke manieren waarop de risico's ingeperkt kunnen worden.

Allereerst bestaat er het risico dat er geen (of beneden verwachting) draagvlak gecreëerd wordt onder de docenten en/of het curriculum team, om de natuur als aanvullende behandeloptie (voor een langere periode) te implementeren. De kans dat er geen draagvlak gecreëerd wordt onder docenten of het curriculum team wordt ingeschat als laag, gezien het vele enthousiaste en interesse die de onderzoekers bemerkt hebben. Dit risico kan worden ingeperkt door, voor publicatie, al input te vragen aan docenten of curriculum teamleden over het product, om op deze manier al enig draagvlak te creëren. Er is een aantal docenten (helaas kort dag) gevraagd om ons beroepsproduct te bekijken en een korte review te geven.

Een docent heeft de onderzoekers reactie gegeven. Hij geeft het volgende aan:

"helder beschreven en prettig leesbaar. Mooie koppeling tussen het inhoudelijke vak en de werkvormen!"

Een tweede risico is dat er binnen het curriculum van sociale opleidingen geen ruimte is om de natuur als aanvullende behandeloptie te implementeren. De kans dat het product niet, minimaal of deels wordt geïmplementeerd schatten de onderzoekers in op gemiddeld. Dit risico kan worden ingeperkt door de invulling van de modules vorm te geven zoals bijvoorbeeld uitgewerkt bij paragraaf 2.3.

Een derde risico is dat er na het afleveren van het onderzoek en het product er geen actie ondernomen wordt door de sleutelpartij, zoals bijvoorbeeld het curriculum team. De kans dat dit risico zich voordoet schatten de onderzoekers in als gemiddeld tot hoog. Om dit risico in te perken zal zowel het onderzoek als het beroepsproduct verstuurd worden naar meerdere geïnteresseerde en betrokken partijen, om op deze manier het implementeren van de werkvormen aan te sporen.

3.4 Realisatie

De onderzoekers staan zowel achter de resultaten van het onderzoek als achter het implementatieplan. Het product en implementatieplan is daarnaast in nauw overleg met de opdrachtgever ontworpen. Voor de inhoudelijke realisatie van het product wordt ervaringsgerichte kennis als methode ingezet. Van hieruit zijn de werkvormen bedacht in de vorm van oefeningen en opdrachten.

Om de realisatie van het plan te waarborgen is het noodzakelijk dat er duidelijke afspraken zijn rondom de rolverdeling. De implementatie van het plan, evenals de evaluatie(s), behoort tot de taak van het curriculum team aangezien zij de regie hebben over de invulling van het curriculum. De uitvoering van het plan behoort tot de taak van de docenten.

3.4.1 Instrueren van docenten

Voor de realisatie van dit implementatieplan is er, naast bereidwilligheid, niet veel specifieke kennis nodig gezien de helder beschreven werkwijze bij de natuurlijke werkvormen. Echter, voor een maximale benutting van de werkvormen, is een gedegen voorbereiding en minimale kennis met betrekking tot de inzetbaarheid van de natuur en haar positieve effecten belangrijk. Deze minimale kennis kan worden bereikt door het instrueren van de docenten, bijvoorbeeld zoals weergegeven bij de aanbeveling 'meer bewustwording creëren onder docenten' welke uitgewerkt is in het onderzoeksverslag (hoofdstuk 5, paragraaf 4.3).

3.4.2 evaluatie van de implementatie

Ook rondom de evaluatie van het plan zijn duidelijke afspraken nodig om de werking en uitvoerbaarheid te realiseren. Hierom is het nodig dat de implementatie van de werkvormen eenmalig, drie maanden na invoering moet worden geëvalueerd.

Een eerste evaluatie, kort na de implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie, kan een eventuele scheefgroei in de ontwikkeling en voortgang van deze implementatie voorkomen. De verdere voortgang van de werkvormen zal vervolgens elke zes maanden getoetst worden door middel van een evaluatie. Na een stabiele periode van minimaal een jaar kan deze evaluatie afgeschaald worden naar jaarlijks één evaluatie.

3.5 De tijdsplanning

3.5.1 Inhoudelijke tijdsplanning

Om de implementatie van het product niet te vertragen is er een concrete tijdsplanning gemaakt. Deze tijdsplanning geeft op de X-as de (afkorting van de) maand weer. De Y-as bevat de cijfers 1 t/m 5, waarin elk cijfer staat voor een inhoudelijke actie (weergegeven direct onder de tijdsplanning).

	Juli '21	Okt. '22	Jan. '22	Apr. '22	Juli '22	Okt. '22	Jan. '23	Apr. '23	Juli '23	Okt. '23	Jan. '24	Apr. '24	Juli '24
1	Orange	Orange	Orange	Orange	Orange	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey
2	Grey	Grey	Grey	Grey	Orange	Orange	Orange	Orange	Orange	Grey	Grey	Grey	Grey
3	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Orange	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey
4	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Orange	Grey	Orange	Grey	Orange	Grey
5	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Orange

1. Het overhandigen van het afstudeeronderzoek aan de opdrachtgever en het curriculum team en bijbehorende docenten. Het curriculum team een jaar de tijd om voorbereidingen rondom de implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie in gang te zetten voor de nieuwe jaargang (binnen de al bestaande modules) en draagvlak te creëren onder docenten.
2. De officiële start van de implementatie met betrekking tot de werkvormen rondom de natuur als aanvullende behandeloptie.
3. De eerste (eenmalige) evaluatie gericht op de implementatie, die na drie maanden plaatsvindt.
4. De evaluaties die elke zes maanden plaatsvindt, gericht op de voortgang van de implementatie.
5. In juli van het jaar 2024 moet de implementatie stabiel zijn en kan de kwantiteit van de evaluaties afgeschaald worden naar eens per jaar. De implementatie van de natuur als aanvullende behandeloptie heeft geen eindstation en zal blijven tenzij de behoeften van het werkveld wijzigen.

3.5.2 Budget

Het implementeren van de natuur binnen de sociale opleidingen kan verschillen.

Mogelijke kosten:

- Materiaal (optioneel): denk hierbij aan boeken en/of bronnen
- Workshop om bewustwording onder docenten te creëren (of te vergroten)
- Kosten aan personeel wat moet worden ingezet, zowel intern als extern

4. Literatuurlijst

Batenburg, N., Brink, T., Buunk, E., Franzke, E., Geerts, D., Hartnack, G., Laat, J., Laming, A., Meulen, S., Minderman, J., Pal, T., Rietberg, B., Steeghs, M., Stobbelaar, D.J., Stuivenberg, F., Veen, F., Veldhuis, K., Verschuur, M., & Wiel, B. (2021). Groen: vakblad voor ruimte in groen en landschap. Amersfoort, Nederland: ELBA\REC.

Berg, A.E. van den (2013). Waarom wij natuur nodig hebben. Factsheet natuur en gezondheid. IVN.

Flokstra, J.H. (2006). Activerende werkvormen. Enschede: stichting leerplanontwikkeling.

Remmerswaal, J. (2013). Groepsvorming en groepsontwikkeling. *Handboek groepsdynamica* (pp.147). Amsterdam. Boom uitgevers.

Ruijters, M., Van Luin, G., & Wortelboer, F. (2019). Kennismaking met identiteit. *Mijn binnenste buiten* (pp. 37). Amsterdam: Boom uitgevers.

Ruijters, M., Van Luin, G., & Wortelboer, F. (2019). Kennismaking met identiteit. *Mijn binnenste buiten* (pp. 14). Amsterdam: Boom uitgevers.

IVN, (2021). Groen als medicijn in de GGZ. Geraadpleegd op 12 mei 2021, van <https://www.ivn.nl/nieuws/groen-als-medicijn-in-ggz>

"Waarom is praktijk kennis belangrijker dan theoretische kennis?" (2020). Geraadpleegd op 24 mei 2020, van <https://dot-intelligence.nl/nieuws/waarom-is-praktijk-kennis-belangrijker-dan-theoretischekennis/#:~:text=Vakken%20als%20lesgeven%20en%20techniek,kennis%20belangrijker%20dan%20theoretische%20kennis.&text=Het%20verkrijgen%20van%20theoretische%20kennis,kun%20je%20het%20beter%20onthouden>

Bijlage 9: Presentatie

De natuur als aanvullende behandeloptie

Eindpresentatie van Ijda Koels en Jo-Anne Brouwer

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

Literatuur:

- Wat zijn landelijke richtlijnen
- Wat wordt er binnen de CHE aangeboden?

Behoeften:

- Wat is de behoefte van docenten & studenten?
- Wat is de behoefte van GGZ-agogen binnen het werkveld?

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

De GGZ:

- Professionalisering van de natuur als aanvullende behandeloptie
- Draagt bij aan de kwaliteit van hulpverlening binnen de GGZ

Het onderwijs:

- Beter aansluiten op de meest recente ontwikkelingen van het werkveld

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

Results

- Er wordt 4 uur aan kennis aangeboden (binnen de CHE)
- Er blijkt behoefte te zijn naar zowel theoretische als praktische kennis

CONCLUSIONS

- Te weinig ruimte voor de natuur
- De natuur als aanvullende behandeloptie kan een bijdrage leveren aan de opleiding Social Work

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

Aanbevelingen:

- Implementeren van theoretische kennis
- Implementeren van werkvormen
- Draagvlak creëren onder docenten
- Aanbevelingen vervolgonderzoek:

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

Eén van de 4 werkvormen ; 'het symbool'

'een symbool is een teken met een bepaalde betekenis, het heeft enerzijds een vorm van representatie en anderzijds een betekenis'

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

Inhoudsopgave:

1. Wie zijn wij?
2. Het onderzoek
3. Praktijkrelevantie
4. De resultaten en conclusies
5. Aanbevelingen
6. Product

Wat zijn jullie bevindingen?

Zijn er nog vragen?

Bijlage 10: Feedback opdrachtgever

Waardering /Beoordeling door opdrachtgever Toets SW-8-INNOV-17 Product en Presentatie Project Innoveren en ondernemen. Sem. 8. Jaargang <u>2020-2021</u>	Student 1: Jo-Anne Brouwer <u>Studentnr:</u> 170565	Student 2: Ilja Koers <u>Studentnr:</u> 171092
Titel Project: De natuur als aanvullende behandeloptie		Datum presentatie/ beoordeling: 26-05-2021
Naam opdrachtgever/instelling/organisatie: De Wetenschapswinkel in Wageningen		Kans: 1
Naam opdrachtgever/werkveldbegeleider: E-mailadres: Roald Pijpker Roald.pijpker@wur.nl Telefoonnummer: 06-20187620 Handtekening opdrachtgever/ werkveldbegeleider: <i>Roald Pijpker</i>	Waardering / Beoordeling: Onderzoeksverslag en product: Waardering op dit formulier uitgeschreven Totaal punten Presentatie student 1: 10 Totaal punten Presentatie student 2 10 - De opdrachtgever geeft een eigen, inhoudelijk gemotiveerde, waardering m.b.t. het onderzoeksverslag en het beroepsproduct. <i>De presentatie van het product vindt slechts plaats als opdrachtgever het product daarvoor voldoende vindt.</i> De waardering van de opdrachtgever is voor de beide onafhankelijk beoordelaars van de CHE input bij de beoordeling op punten van beide onderdelen. - De beoordeling van de presentatie op punten door de opdrachtgever is definitief en wordt door de onafhankelijk beoordelaars overgenomen.	
WAARDERING M.B.T. ONDERZOEKSVERSLAG EN PRODUCT		
Waardering door de opdrachtgever: - Inhoudelijk gemotiveerde waardering voor het onderzoeksverslag Het onderzoeksverslag zit goed in elkaar; de probleemstelling is helder onderbouwd, de methoden zijn adequaat om de onderzoeksvragen te beantwoorden en de resultaten en conclusies zijn kernachtig beschreven. Het verslag leest prettig en is de lay-out ook prachtig. Complimenten voor dit werk! - In welke mate is het product voor uw organisatie concreet en bruikbaar? (cr.9) Het product is direct bruikbaar voor ons wetenschapswinkelproject, en zal ook gebruikt voor het eindrapport en brochure. De werkvormen geven een mooi voorbeeld weer over hoe de natuur als behandelruimte geïmplementeerd kan worden binnen GGZ opleidingen.		

- Is - indien aanwezig - het implementatieplan bij het product voldoende uitgewerkt en realistisch om het binnen de organisatie te kunnen implementeren?

Ja, het concept implementatieplan is in voldoende mate uitgewerkt.

BEOORDELING PRESENTATIE

12. Resultaten en aanbevelingen van het onderzoek zijn in relatie tot het eindproduct aan professionals gepresenteerd.	Er is geen presentatie gegeven aan professionals. In de presentatie zijn de resultaten en aanbevelingen van het onderzoek niet of onvolledig aan de orde geweest en/of niet verbonden aan het eindproduct. 0	Er is een presentatie gegeven aan professionals, waarbij de belangrijkste resultaten en aanbevelingen van het onderzoek in relatie tot het eindproduct naar voren zijn gebracht. 3	Als voldoende. De resultaten van het eigen praktijkonderzoek zijn helder en kritisch verwoord en zijn passend ter onderbouwing van de presentatie van het ontwikkelde eindproduct. 5
Aantal punten 0, 3 of 5 voor student 1: 5	Feedback/ toelichting: De lay-out van de presentatie was zeer aantrekkelijk. Het verhaal was consistent en logisch opgebouwd, met passende interactievormen met het publiek. De resultaten van het onderzoek en het concept eindproduct sluiten goed op elkaar aan.		
Aantal punten 0, 3 of 5 voor student 2: 5	Feedback/ toelichting: De lay-out van de presentatie was zeer aantrekkelijk. Het verhaal was consistent en logisch opgebouwd, met passende interactievormen met het publiek. De resultaten van het onderzoek en het concept eindproduct sluiten goed op elkaar aan.		
13. De uitvoering van de presentatie is passend bij de inhoud van het onderzoek en het eindproduct en het beoogde publiek.	De uitvoering van de presentatie is niet passend bij het eindproduct en/of beoogde publiek. 0	De uitvoering van de presentatie past door de vormgeving bij de inhoud van het onderzoek en het eindproduct en sluit aan bij het beoogde publiek. 3	Als voldoende. De presentatie gaat gepaard met interactie met het publiek waarbij professionele afstemming of dialoog ten aanzien van het eindproduct wordt gezocht. 5

<p>Aantal punten 0, 3 of 5 voor student 1: 5</p>	<p>Feedback/ toelichting: De presentatie resulteerde in een waardevolle discussie met het publiek. Het is voor ons helder dat er nog veel kansen liggen voor de natuur als behandelruimte in de opleidingen GGZ en het eindproduct (werkvormen voor studenten / docenten om de natuur te ervaren) is een logische eerste stap. Complimenten voor dit werk, enthousiasme en inzet!</p>
<p>Aantal punten 0, 3 of 5 voor student 2: 5</p>	<p>Feedback/ toelichting: De presentatie resulteerde in een waardevolle discussie met het publiek. Het is voor ons helder dat er nog veel kansen liggen voor de natuur als behandelruimte in de opleidingen GGZ en het eindproduct (werkvormen voor studenten / docenten om de natuur te ervaren) is een logische eerste stap. Complimenten voor dit werk, enthousiasme en inzet!</p>

